

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Emmi Halonen

ELLI-ELEFANTIN LIIKUNTAPROJEKTI LAPSIA OSALLISTAEN

Opinnäytetyö
Marraskuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 600

Tekijä
Halonen Emmi

Nimeke
Elli-elefantin liikuntaprojekti lapsia osallistaen

Toimeksiantaja
Joensuun kaupungin päivähoito

Tiivistelmä

Tämä toiminnallinen opinnäytetyöprojekti toteutettiin päiväkodissa lapsia osallistaen. Projektin aiheena oli liikunta ja yhtenä osallistamisen menetelmänä oli sadutus. Projektin tarkoituksena oli selvittää, mitä 3–5-vuotiaat lapset ajattelevat liikunnasta ja saada heille aikaan osallisuuden ja toimijuuden kokemus. Osallisuuden kokemukseen pyrittiin saduttamalla ja toimijuuteen kannustettiin antamalla mahdollisuus liikuntatuokion suunnitteluun.

Lähtökohtina projektille oli liikunnan merkitys lapsille, uusien menetelmien tuominen päiväkotiin sekä päiväkodin toiveet liikunta-aiheisesta osallistamisprojektista. Projektin tuotoksena oli näyttely haastattelujen ja sadutuksen tuloksista sekä lasten suunnittelema liikuntatuokio. Tuotoksista näyttely oli tarkoitettu päiväkodin työntekijöille ja lasten vanhemmille. Itse projekti ja sen päättävä liikuntatuokio oli tarkoitettu lapsille.

Projektissa lasten äänen ja mielipiteiden kuuntelu sekä niihin vakavasti suhtautuminen kannusti lapsia tuomaan mielipiteitään esille jatkossakin. Lisäksi lapsille heränneet osallisuuden kokemukset mahdollistavat lasten osallisuuden myös muissa itseä koskevissa asioissa.

Kieli
suomi

Sivuja 43
Liitteet 8
Liitesivumäärä 8

Asiasanat

osallisuus, toimijuus, sadutus, liikuntakasvatus

THESIS
November 2013
Degree Programme in Social Services
Tikkariinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Author
Emmi Halonen

Title
Elli-elephant's Sports Project with Children's involvement

Commissioned by
City of Joensuu's daycare

Abstract

This functional thesis project was conducted involving children at the daycare centre. Project's theme was sport and the storytelling method was one way of involving children. The project's objective was to research what 3–5-year old children think about sports and to give them an experience of involvement and involvement during the whole process. The storytelling method was used to achieve the experience of involvement for the children and cooperation was enabled by giving children a chance of participation in the planning phase of the sport session.

The project's starting points were to resolve the meaning of sport for children, to bring new methods for the daycare centre and to take the daycare centre's wishes of the sports project with children's involvement into consideration. The project's output was an exhibition of the results from the interviews and from using the storytelling method with the children. Another output was sport session planned by the children themselves. The exhibition was intended mainly for the daycare's employees and for the children's parents. The project itself and the sport session were intended for the children.

During the project, listening to the voice of the children and reacting to them serious were intended for encouraging the children to learn sharing their opinions. Furthermore the children's experiences of involvement during this project can make them learn to get better involved other matters regarding them, too.

Language

Finnish

Pages 43
Appendices 8
Pages of Appendices 8

Keywords

involvement, cooperation, storytelling method, physical education

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1 Johdanto	5
2 Teoreettinen viitekehys	6
2.1 Varhaiskasvatus.....	6
2.2 Liikuntakasvatus	7
2.3 Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu	9
2.4 Lasten osallisuus ja osallistaminen	9
2.5 Toimijuus osallistamisen tavoitteena.....	12
2.6 Ilmaisulliset menetelmät sosiaalipedagogisen työn menetelmänä	13
2.8 Lasten osallistamisesta ja sadutuksesta tehtyjä tutkimuksia.....	15
3 Elli-elefantin liikuntaprojektin lähtökohdat	16
4 Elli-elefantin liikuntaprojektin toteutus ja tuotokset.....	18
4.1 Osallistamisen menetelmänä sadutus	18
4.2 Lasten käsitys liikunnasta haastattelun avulla	19
4.2 Toimintaympäristönä päiväkotiki	20
4.3 Projektin suunnittelu.....	20
4.4 Projektin toteutukseen valmistautuminen.....	21
4.4.1 Ensimmäinen toimintatuokio: Liikuntatarinat	22
4.4.2 Toinen toimintatuokio: Liikuntapiirustukset.....	25
4.4.3 Kolmas toimintatuokio: Liikunta päiväkodissa	26
4.4.4 Neljäs toimintatuokio: Projektin päättävän liikuntatuokion suunnittelu	27
4.4.5 Projektin päätös: Liikuntatuokio ja näyttely	29
5 Yhteenvedoa liikuntaprojektin tuloksista ja tuotoksista	32
5.1 Haastattelujen tuotosten analysointia	32
5.2 Sadutuksen tuotosten analysointia	35
5.3 Lasten piirustusten analysointia	37
5.5 Liikuntatuokion suunnittelun ja projektin päätöksen analysointia	40
6 Pohdinta.....	41
6.1 Tuotosten pohdintaa	41
6.2 Menetelmien valinnan ja toteutuksen onnistuminen.....	43
6.3 Eettisyys ja luotettavuus	45
6.4 Oma ammatillinen kasvu.....	46
6.5 Liikuntaprojektin jatkomahtodollisuudet	47
Lähteet.....	48

Liitteet

Liite 1	Tutkimuslupahakemus
Liite 2	Opinnäytetyön toimeksiantosopimus
Liite 3	Kirje osallistujien vanhemmille
Liite 4	Elli-elefantin liikuntatarina
Liite 5	Elli-elefantin liikuntapiirustus
Liite 6	Elli-elefantin päiväkotitarina
Liite 7	Diplomi
Liite 8	Sadutusmenetelmän malli

1 Johdanto

Opinnäytetyöprojektini oli päiväkodissa toteutettu toiminnallinen Elli-efantin liikuntaprojekti. Projekti toteutettiin 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toukokuussa vuonna 2013. Projektissa oli tavoitteena selvittää lasten ajatuksia ja käsityksiä liikunnasta sekä osallistaa lapsia projektin päättävän liikuntatuokion suunnitteluun ja antaa sen avulla lapsille kokemus äänensä kuuluville saamisesta, osallisuudesta ja toimijuudesta. Opinnäytetyöprojektini toimeksiantajana toimi Joensuu kaupungin päivähoido (liitteet 1 & 2) ja toimeksianto on saatu huhtikuussa 2013.

Projektissa oli mukana keskeisenä osana pehmolelu nimeltä Elli-efantti. Pehmolelun tarkoituksena oli toimia koko projektin keskeisenä teemana ja auttaa lapsia hahmottamaan, että kyseessä on usean päivän kestoinen projekti. Elli-efanttiin liittyi ideoimiani erilaisia tarinoita, jotka toimivat esimerkkinä lasten tarinoille.

Projektin aikana haastattelin lapsia ja osallistin heitä saduttamalla sekä liikuntatuokion suunnittelussa. Projektin toisena päätöksenä oli lasten vastauksista, tarinoista sekä ajatuksista koottu näyttely lasten vanhemmille sekä päiväkodin työntekijöille. Projektin aiheeksi valitsin liikunnan, sillä se on oleellinen osa suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Halusin hyödyntää omaa kiinnostustani liikuntaan sekä aiempia erityisryhmien liikunnan ohjaajan koulutusopintojani. Myös lasten innostaminen liikkumaan ja kannustaminen oman mielipiteensä ilmaisuun ja osallisuuteen olivat motiivejani tämänkaltaiselle projektille. Lisäksi sadutus oli uusi osallistamisen menetelmä kaikille projektiin osallistuneille itseni mukaan lukien, joten halusin kokeilla sitä ja järjestää erilaista ja uutta toimintaa lapsille.

Tässä raportissa kerron ensin projektin teoreettisista lähtökohdista ja perustelen projektini aihevalintoja sekä toimintatapoja teorian kautta. Seuraavaksi raportoin Elli-efantin liikuntaprojektin lähtökohdista ja tavoitteesta sekä toteutuksesta ja pohdin projektin aikana tulleita tuotoksia ja niiden merkityksiä. Raportissa on

arvioitu ja pohdittu projektin vaiheita kriittisesti. Lopuksi pohdin vielä omaa ammatillista kasvuani, projektin menetelmällisiä valintoja sekä eettisyyttä ja luotettavuutta.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Varhaiskasvatus

Päiväkodeissa tapahtuvaa varhaiskasvatustoimintaa määrittävät valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä päivähoitoa koskevat lait. Ne myös ohjaavat varhaiskasvatuksen sisältöä, laatua sekä suunnittelua ja toteuttamista kunnissa. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 463.)

Suomessa tapahtuvaa varhaiskasvatusta määrittää laki lasten päivähoidosta (36/1973). Laissa sanotaan, että päivähoidon on tarjottava lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet sekä lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Lisäksi laissa on määrätty, että päivähoidon on tarjottava lapselle suotuisa kasvuympäristö lapsen lähtökohdat huomioiden. Laki myös velvoittaa päivähoidon edistämään lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukemaan lapsen eettistä, esteettistä, älyllistä ja uskonnollista kasvatusta lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11–13) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, oppimista ja kehitystä. Varhaiskasvatusta tapahtuu lasten eri elämänpiireissä ja siihen tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, jotta saavutettaisiin lapsen kannalta mielekäs kokonaisuus. (Stakes 2005, 11–13.)

Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista vuorovaikutusta lasten ja työntekijöiden välillä. Varhaiskasvatuksen laadun takaamiseksi on oleellista, että työntekijät ovat ammattitaitoisia. (Stakes 2005, 11–13.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää vaalia lapsuutta sekä ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Kasvatuspäämäärinä ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittain lisääminen. (Stakes 2005, 11–13.)

Lapselle ominaisia toimintatapoja ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Nämä lapselle ominaiset ja luontevat tavat toimia ja ajatella lisäävät hänen osallistumismahdollisuuksiaan, vahvistavat hänen käsitystään itsestään sekä lisäävät hyvinvointia. Kasvattajien ja lasten ollessa vuorovaikutuksessa keskenään, kasvattajat havainnoivat lasten tapaa toimia sekä ajatella ja sitä pääsevätkö he sisälle lasten maailmaan. Kun lasten ominaiset toimintatavat otetaan huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa, silloin ne ohjaavat varhaiskasvatushenkilöstön tapaa toimia ja tehdä työtä. Lapsen terveen kasvun sekä hyvinvoinnin perustana on myös päivittäinen liikunta. (Stakes 2005, 20–22.)

Lapsista suurin osa on päivähoidossa kahdeksan tai yhdeksän tuntia päivässä. On siis tärkeää huomioida lasten hyvinvointi suunniteltaessa toiminnan, ruokailun ja levon rytmiä. Varhaiskasvattajien on organisoitava ja suunniteltava päiväkotipäivät niin, että lapsilla on mahdollisuus liikkua päivittäin tarpeeksi sisällä ja ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla myös monipuolista ja tavoitteellista. (Jaakkola ym. 2013, 471.)

2.2 Liikuntakasvatus

Liikunta on lapselle välttämätöntä normaalin kasvun ja kehityksen kannalta. Hyvät kasvuolosuhteet eli riittävä ravinto, uni ja hygienia sekä liikkuminen turvaavat lapsen lihasten luiden ja jänteiden vahvistumisen. Motorisia perustaitoja

ovat juoksu, hyppääminen, kävely, heittäminen ja kiinniottaminen sekä potku- ja lyöntiliikkeet. Nämä taidot kehittyvät kun lapsi on saanut harjoitella liikkumista ja hänen hermostollinen kehityksensä, fyysiset edellytyksensä sekä havaintotoimintonsa ovat kehittyneet tarpeeksi pitkälle. (Jaakkola ym. 2013, 464–466.)

Puutteellisilla liikuntataidoilla on yhteys erilaisiin oppimisen ongelmiin, jotka voidaan havaita esiopetuksessa tai alakoulussa. Monipuolinen liikunta varhaisvuosien aikana voi ehkäistä näitä ongelmia. Monissa liikuntatilanteissa herää myös vahvoja tunteita, joita lapsi oppii vähitellen käsittelemään ja säätelemään liikkuaan toisten lasten kanssa. Pelatessa ja leikkiessä lapsi kehittyä myös eettis-moraalisesti oppiessaan noudattamaan erilaisia sääntöjä. Lasten liikuntakasvatuksen tavoitteiden taustalla ovat tieto liikunnan merkityksestä lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle sekä varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten linjaukset. (Jaakkola ym. 2013, 464–466.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että varhaiskasvatuksessa on mahdollistettava lapsille esteetön liikunta ja kannustettava heitä liikkumaan. Liikuntakasvatuksessa voidaan hyödyntää rinnakkain erilaisia opetustyyplejä ja motorisen aktiivisuuden yhdistämistä toimintaan ja opetukseen. Näin voidaan lisätä lasten oppimisen mahdollisuuksia. Varhaiskasvatusympäristön tulee kannustaa liikkumaan sekä herättää lapsessa halua oppia uutta ja kehittää taitojaan. (Stakes 2005, 22–23.)

Lasten liikunnallisen elämäntavan kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa, joten liikunnan mahdollistaminen päivittäin myös päiväkodissa on erittäin tärkeää. Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan, oppii uutta sekä tutustuu luonnollisesti itseensä, ympäristöönsä ja toisiin ihmisiin. Terveen itsetunnon pohja muodostuu lapsen hahmottaessa ja oppiessa hallitsemaan omaa kehoaan. (Stakes 2005, 22–23.)

Varhaiskasvatuksessa liikuntaa suunniteltaessa on otettava huomioon lasten kehitystaso. Liikunnassa edellytettävä suoritustaso on vastattava kunkin lapsen omaa kehitystasoa, jotta liikunta tuntuu mieluisalta, tuottaa lapselle mielihyvää ja motivoi lasta myös uusiin liikuntasuorituksiin. Kasvattajalla on suuri rooli lii-

kuntatilanteiden positiivisen ja luottamuksellisen tunnelman luonnissa. Liikunta-tilanteissa lapsella tulisi olla mahdollisuus omien mielipiteidensä sekä tunteidensa ilmaisuun sekä uusien ratkaisumallien keksimiseen. Varhaiskasvatuksessa toteutettu liikunta vaikuttaa lapsen kehitykseen kokonaisvaltaisesti. Sillä on mahdollista luoda edellytykset lapsen positiivisen minäkuvan ja persoonallisuuden kehitykselle. (Numminen 1994, 143–146.)

2.3 Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu

Suomalaisessa yhteiskunnassa on liikunnan tärkeyttä perusteltu fyysisestä kunnosta ja toimintakyvystä huolehtimisella. Liian vähäinen liikunnan harrastaminen aiheuttaa terveystaloudellisia kustannuksia ja näkyy työelämässä sairauspoissaoloina. Yksilötasolla liikunnan harrastaminen parantaa fyysisen hyvinvoinnin lisäksi kokonaisvaltaisesti koko elämänlaatua. Yhteiskunnan koneellistuminen sekä ihmisten fyysisesti passivoitunut elämäntapa ovat aiheuttaneet huomattavaa toimintakyvyn heikkenemistä aikuisten, nuorten sekä lasten keskuudessa. (Heikinaro-Johansson & Huovinen 2007, 19.)

Fyysisen kunnan parantaminen ei ole liikuntakasvatuksen päätavoite. Lapselle ja nuorelle voidaan kuitenkin opettaa tietoa kunnan merkityksestä sekä erilaisia tapoja kohottaa ja ylläpitää fyysistä kuntoa. Lapsuuden ja nuoruuden liikuntaharrastus voi lisätä huomattavasti aikuisiän kiinnostusta liikuntaharrastukseen. Nyky-yhteiskunnassa on liikunnan harrastamisella selkeät perustelut ja liikuntaan kasvattaminen on tärkeää nähdä yhtenä keskeisenä kasvatustavoitteena. (Heikinaro-Johansson ym. 2007, 20.)

2.4 Lasten osallisuus ja osallistaminen

Projektissani oli tavoitteena selvittää lasten ajatuksia ja käsitystä liikunnasta sekä antaa heille osallisuuden kokemus. Lasten ajatuksia selvitin haastattelemalla ja osallistamalla heitä sadutusmenetelmällä. Osallisuuden kokemukseen pyrittiin osallistamalla lapsia projektin päättävän liikuntatuokion suunnittelussa.

Toimin itse projektissa osallistajana ja lapset olivat osallistujia. Osallistuminen oli projektin jokaisessa vaiheessa lapsille täysin vapaaehtoista.

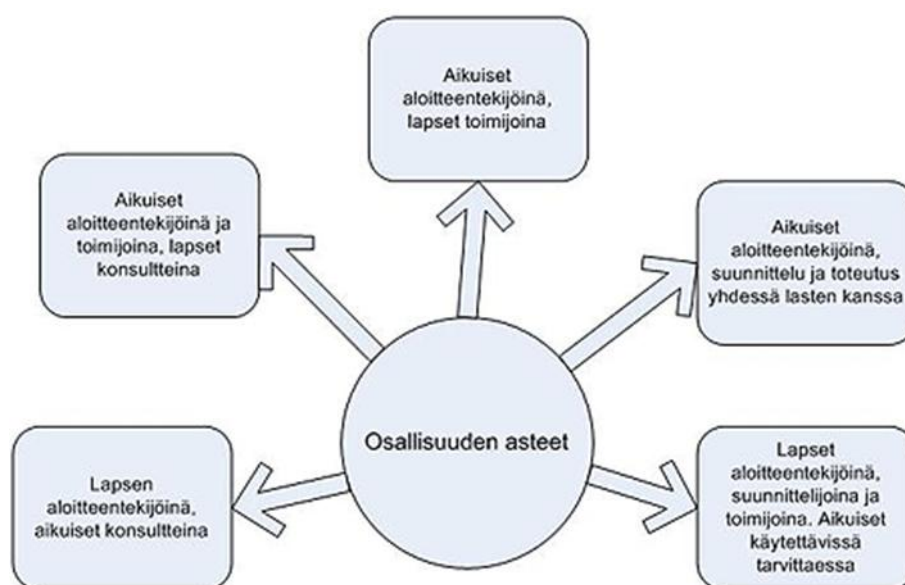
Osallistamisen käsite korostaa toimijoiden subjektiivuutta eli sitä, että henkilö osallistuu johonkin. Siihen liittyy myös objektivointi eli se, että joku osallistaa henkilöä. Toimijoita ohjataan tai opastetaan osallistumaan. Vaikka toiminta tulisi ulkopuolisen aloitteesta, oletetaan osallistavan toiminnan etenevän osallistujien ehdoilla sekä heidän valitsemaansa suuntaan. Osallistamisen tavoitteena on siis omaehtoinen osallisuus, jolloin osallistaminen on mahdollisuuksien tarjoamista ja osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. (Toikko & Rantanen 2009. 90.)

Lasten osallisuuteen liittyy oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista sekä ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. Vaikuttamisen mahdollistaa vastavuoroisuus ja osallisuuteen osallistuminen. Osallisuus voi toteutua eri tavoin lasten ja aikuisten yhteisessä toiminnassa mahdollisuuksien ja tarkoitusten mukaan. (Oranen 2013.)

On tärkeää että lasten osallisuutta ja osallistamista on mahdollista toteuttaa myös varhaiskasvatuksessa. Organisaation eli esimerkiksi päiväkodin on tarjottava työntekijöille mahdollisuuksia lasten osallistamiseen ja kannustaa tekemään yhteistyötä lasten kanssa kuunnellen heitä ja ottaen heidän mielipiteensä huomioon. Velvoitteet lasten osallistamisen toteuttamiselle löytyvät lainsäädännöstä. Lapsella tulee olla aina mahdollisuus ja oikeus olla myös osallistumatta. Myös osallistumisesta kieltäytyminen on yksi osallisuuden muoto. (Oranen 2013.)

Lapsen oikeuksia koskeva yleismaailmallinen ihmisoikeussopimus (artikla 12, 60/1991) koskee lasten osallistamista ja äänen kuulemistä. Sopimuksessa sanotaan, että lapsen on saatava vapaasti ilmaista näkemyksensä ja lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991.)

Osallisuutta voi olla monen asteista (Kuvio 1). Joissakin tapauksissa lapset voivat olla jonkun asian tai projektin alulle panijoina ja aikuiset tällöin vain konsultteina. Vaihtoehtoisesti aikuiset voivat laittaa alulle jonkin osallisuutta vaativan asian ja olla toimijoina lasten ollessa konsultteja. Aikuiset voivat myös laittaa alkuun sellaisen osallisuutta vaativan tapauksen, jossa lapset ovat toimijoita. Lapset voivat myös olla kokonaan aloitteentekijöitä, toimijoita ja suunnittelijoita, jolloin aikuiset ovat käytettävissä vain tarvittaessa. (Oranen 2013.)

Kuvio 1. Osallisuuden asteita (Oranen 2013).

Tässä projektissa aikuinen on aloitteen tekijänä, lapset ovat projektissa osallisia ja suunnittelu on tehty lasten kanssa yhdessä. Projektin päätöksen toteutus tehtiin lasten suunnitelmaan sekä sadituksen ja osallistamisen tuotokseen perustuen. Olin itse aloitteentekijä tuomalla päiväkotiin tämänkaltaisen projektin. Mahdollistin lasten toimijuuden ja osallisuuden oman mielipiteensä ilmaisussa sekä äänensä kuuluville tuomisessa liikuntaan liittyvissä asioissa. Lasten kanssa suunnittelimme yhdessä liikuntatuokion, jonka toteutin lasten toiveet ja suunnitelmat huomioiden. Projektin toiseen päätökseen eli näyttelyyn tuli esille lasten haastattelun ja saduttamisen tuotokset eli tarinat, ajatukset ja vastaukset liikunnasta. Lapset olivat liikuntatuokion suunnittelussa osallisia toimijoita. Pro-

jektin jokaisessa vaiheessa lasten osallisuus ja osallistuminen oli vapaaehtoista ja kieltäytyminen osallistumasta toimintaan oli mahdollistettu.

2.5 Toimijuus osallistamisen tavoitteena

Osallistuessaan toimintaan ihmiset pyrkivät erilaisia haasteita kohdatessa muuttamaan sosiaalisia suhteita, käytäntöjään ja fyysistä ympäristöään. Ihminen on luonnostaan aktiivinen osallistuja ja toimija. Yhteisössä toimiessa sekä osallistuessa tietojen ja taitojen oppimisen lisäksi ihmisen minäkäsitys muuttuu sekä käsitys siitä kuka minä olen ja kuka olen suhteessa toisiin. Tällöin ihminen ymmärtää itsensä toimijana, jolla on oikeuksia ja velvollisuuksia. Toimija huomaa mielipiteidensä, ajatustensa, tunteidensa sekä tietojen ja taitojen olevan arvostettavia tai ei arvostettavia. (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2010, 23.)

Toimijuudella tarkoitetaan tahtoa toimia aktiivisesti, kokea sekä olla olemassa. Toimijuuteen liittyvät myös käsitteet aktiivisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnan mahdollisuus sekä vapaaehtoisuus. Toimijuutta on myös taito sekä voima valita itse toimintatapoja. Lisäksi kokemus siitä, että asiat eivät vain tapahdu vaan minä tai me teemme asioita ja pystymme vaikuttamaan niihin. Toimijuus vaikuttaa myös siihen keitä haluamme olla ja ihmisen identiteetin muodostumiseen. Se on myös sitä että ihminen on oppinut toimimaan aloitteellisesti ja ymmärtää käytössä olevat resurssit ja niiden käytön. Toimijuus on uuden luomista, itseltään selvänä pidetyn kyseenalaistamista, vastustamista sekä toimimista eri tavalla kuin yleensä. (Kumpulainen ym. 2010, 23.)

Kumpulaisen ym. (2010, 27–28) mukaan useissa viimeaikaisissa tutkimuksissa on selvinnyt, että yhä useammilta nuorilta ja pienemmiltä lapsilta puuttuu pystyvyyden ja toimijuuden tunne ja useita uhkaa syrjäytyminen. Kasvattajien tuleekin kiinnittää huomiota lasten toimijuuden kehittymisen tukemiseen, jotta heistä kasvaisi aktiivisia, yhteisiin asioihin vaikuttamaan pyrkiviä ja oman elämänsä aktiivisia toimijoita. Jotta lapsen toimijuus kehittyy, on hänellä oltava mahdollisuuksia tehdä aloitteita ja päätöksiä sekä nähdä oman toimintansa vaikutus

omaan ja muiden elämään. Toimijuutta ja vastuullisuutta voidaan myös kehittää ottamalla lapset mukaan toiminnan suunnitteluun. (Kumpulainen ym. 2010, 27–28.)

2.6 Ilmaisulliset menetelmät sosiaalipedagogisen työn menetelmänä

Sosiaalialan koulutukseen liittyy keskeisesti sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagogiikka on hyödyllinen työmenetelmä sosiaalialan työkentällä toimivalle ohjaajalle. Sosiaalipedagogiikkaan liittyy keskeisesti käsitteet arkilähtöisyys, sosiaalinen diagnoosi, yhteisöllisyys, osallisuus ja dialogisuus. Sosiaalipedagogisessa työtöteessä on hyvin tärkeää luoda toimiva vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa, arvioida omaa työtään ja toimintaansa jatkuvasti kriittisesti sekä pystyä tekemään eettisesti pitäviä ratkaisuja. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa sosiaali- ja terveysalan lisäksi kasvatustalon ammattihenkilöstölle hyvän sekä haasteellisen ammatillisen lähestymistavan tekemäänsä työhön. (Ranne, Sankari, Rouhiainen-Valo & Ruusunen 2005, 16–18.)

Sosiaalipedagogiseen työhön liittyy ilmaisulliset menetelmät, joita sosiaalialan ohjaaja voi käyttää työssään. Näitä itseilmaisun ja tarinankerronnan menetelmiä ovat esimerkiksi draama, kuvat, video, kirjoittaminen, tanssi, musiikki sekä näiden yhdistelmät. Ilmaisullisten menetelmien avulla on mahdollisuus kuvata kokemuksia, tutustua tunteisiin, rakentaa persoonallista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä sekä tutkia elämän vaihtoehtoja. Ilmaisullisten menetelmien prosessi voi olla osallistujalleen voimaannuttava, itsetuntoa ja itsetuntemusta lisäävä sekä vuorovaikutuksen rikastuttamisen väline. Sosiaalipedagogisen työn välineitä ovat myös sadutus ja elämäntarinan kirjoittaminen. Toiminnan tavoitteena ja päämääränä voivat tällöin olla yksilön tai yhteisön voimavarojen vahvistaminen ja selviytymisen tukeminen sekä asiakkaan kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen. (Ruusunen ym. 2005, 54–55.)

Liisa Karlssonin (2003) esittelemällä sadutusmenetelmällä on pyritty muuttamaan työkäytäntöjä lapsia ja asiakkaita herkemmin kuunteleviksi. Sadutuksessa ja sosiaalipedagogiikassa on paljon yhteisiä piirteitä kuten kuuleminen, kuulluksi

tuleminen, yhteisöllisyys ja dialogisuus. Sadutuksessa kertoja saa tunteen kuuluksi tulemisesta ja kuulija saa arvokasta tietoa. Sadutustilanteen on oltava aidosti dialoginen ja yhteisöllinen, jolloin ohjaajan on oltava aidosti kiinnostunut kertojan ajatuksista ja kirjoitettava kertomus muistiin juuri niin kuin se kerrotaan. (Ruusunen 2005, 56.) Ohjaajan tulee kirjoittaa satu muistiin lapsen nähden, jotta lapsi näkee kuinka hänen puheensa muuttuu kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitettu puheeksi. Ohjaajan on osoitettava arvostavansa lasta juuri sellaisena kuin hän on, eikä saa ruveta korjailemaan lapsen virheitä tai ruveta muokkaamaan tarinaa mielestään oikeaan suuntaan. (Karlsson 2005, 51.)

Sosiaalialan ohjaajan rooli ilmaisullisia menetelmiä käytettäessä on tilan ja ajan antaja, mahdollistaja sekä innostaja. Ohjaajan on kerrottava osallistujille, että toiminta on vapaaehtoista. Hänen on pyrittävä motivoimaan itsensä lisäksi myös osallistujaa etsimään ja kokeilemaan uusia kohtaamisen väyliä, jotta he saavuttaisivat hyvän vuorovaikutuksen. Ilmaisullisia menetelmiä käytettäessä ohjaajan on muistettava edetä aina osallistujan ehdoilla. (Ruusunen ym. 2005, 59.)

Jokaisen lasten kanssa työskentelevän on oltava aidosti kiinnostunut lasten tavasta hahmottaa maailmaa ja asioita. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulisi pyrkiä olemaan uuden tiedon ja kulttuurin tuottaja, aktiivinen oppija, pohtija, kyseenalaistaja ja uuden luoja. Ammatillisuus edellyttääkin herkkyyttä havainnoida lapsia sekä jatkuvaa oman työn kehittämistä. Ammattilaisen tulee osoittaa konkreettisilla teoilla arvostavansa kuulemiaan mielipiteitä, syventyä ymmärtämään kuinka lapset ajattelevat tai kuinka he hahmottavat joitakin asioita. Lasten välittämä tieto ja kokemus tulisivat olla varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin keskiössä. (Karlsson 2005, 33.)

Yhteiskunnassamme tuodaan jatkuvasti esiin huoli nuorten ja muiden kansalaisten passiivisuudesta. Kasvatus- ja opetusalan ammattilaisilla sekä vanhemmilla on suuri vastuu siitä, säilyykö lapsen innostus maailmanvalloitukseen, leikkiin sekä oppimiseen ja usko taitoon oppia uutta. On siis tärkeää, että jokainen aikuinen pyrkii tahollaan mahdollistamaan näitä asioita lapselle. (Karlsson 2003, 33.)

2.8 Lasten osallistamisesta ja sadutuksesta tehtyjä tutkimuksia

Lasten osallistamisesta ja sen merkityksestä lapsille on tehty tutkimuksia, joiden tulokset puhuvat lasten osallistamisen puolesta. Lisäksi sadutusmenetelmää on tutkittu ja sitä pidetään tutkimusten mukaan hyvänä lasten osallistamisen keinona varhaiskasvatuksessa.

Elina Stenvall ja Ulla-Maija Seppälä (2008) pohtivat pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen ”Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodissa” tutkimuksessaan paljon yhteiskuntaa puhuttanutta lasten osallisuutta ja sitä, kuinka osallisuus liitetään usein lasten hyvinvointiin. Hyvinvointi toteutuu vain, jos ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja kokea se näin mielekkääksi. (Stenvall & Seppälä 2008, 3.)

Stenvallin ja Seppälän tekemän tutkimuksen mukaan osallisuus ilmenee lapsen arjessa päiväkodissa arkiaskareina, idean kehittelynä sekä projekteina. Tutkimuksen mukaan lapset myös nähtiin tärkeänä osana päiväkodin arkea, ei pelkästään toiminnan kohteena ja heidän mielipiteitään arvostettiin. Stenvallin ja Seppälän mukaan lasten osallisuus on sitä, että annetaan lasten itsensä toteuttaa projekteja ja he saavat osallistua arkiaskareisiin. (Stenvall & Seppälä 2008, 3–4.)

Kirsi Tiira (2000) pohtii pro gradu -tutkielmassaan Pienten lasten osallisuuden lisäämisestä vesi-projektissa, kuinka lasten täytyy osallistua liian usein aikuisten suunnittelemaan ja tekemään maailmaan. Tiira toteaa tutkielmassaan, että laadukkaan päivähoidon edellytyksenä on lasten kuunteleminen ja osallisuus oman päiväkotielämänsä rakentamisessa. Tiiran mukaan lasten osallisuuteen päiväkodin arjessa vaikuttaa aikuisen asenne lapsuuteen ja omaan työhönsä. (Tiira 2000.)

Tiiran (2000) tutkielmassa selvisi, että sadutusta pidetään osallisuutta edistävä menetelmänä, sillä se lisää aikuisten kuuntelevaa työtettä. Kuuntelemalla lapsia aikuiset saivat uutta tietoa ja kiinnostuivat lasten ajatuksista enemmän. Kuuntelemalla aikuiset osoittivat lapsille, että heidän ajatuksensa ja toimintansa

ovat tärkeitä ja, että aikuisilla on aikaa lapselle. Tiiran tutkielmasta käy ilmi, että aikuiset olivat myös huomanneet, että lapsilla on enemmän tietoa, kuin he olivat luulleet. Myös pienten lasten toiminta ja kyvyt tulivat esille, kun siihen annettiin mahdollisuus. (Tiira 2000.)

Liisa Karlssonin (1999) tutkimuksessa verkostotyön tuloksia kuperkeikkakyydisä selvisi, että ammattilaiset kokivat sadutusmenetelmän erinomaiseksi työnsä apuvälineeksi, jota oli helppo käyttää ja soveltaa eri tilanteisiin lasten kanssa. Tutkimus osoitti sadutusmenetelmän myös lisäävän lasten aloitteenteon mahdollisuuksia ja osallistumista päivittäiseen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tutkimuksen aikana lasten ja aikuisten välille syntyi vastavuoroisia keskusteluja ja ammattilaiset saivat tietoa lapsista, joiden kanssa he työskentelivät. (Karlsson 1999.)

3 Elli-efanttin liikuntaprojektin lähtökohdat

Toiminnallisen opinnäytetyöprojektini toimeksiantajana oli Joensuun kaupungin päivähoito. Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää lasten ajatuksia liikunnasta sekä osallistaa lapsia projektin päättävän liikuntatuokion suunnittelussa ja antaa lapsille kokemus äänensä kuuluville saamisesta, osallisuudesta ja toimijuudesta.

Projektin lähtökohtana oli oma kiinnostukseni liikuntaan ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan osallistamiseen, lasten äänen kuulemiseen sekä toimijuuteen kannustamiseen. Lisäksi olin kiinnostunut sadutusmenetelmästä yhtenä osallistamisen muotona. Lähtökohtana oli myös projektiin osallistuneen päiväkodin työntekijöiden kiinnostus liikunta-aiheisesta osallistamisprojektista. Sadutus on aikaisemmin raportissa mainittujen tutkimusten perusteella erinomainen lasten osallisuutta lisäävä varhaiskasvattajan työkalu. Lisäksi lasten osallistaminen omaan arkeen on laissa perusteltua niin kuin raportissa jo kerrottiin ja osallisuudella on myös aikaisemmin mainittujen tutkimusten perusteella lasten hyvinvointia edistävä vaikutus. Osallisuus ja toimijuus liittyvät toisiinsa ja niiden tavoitteet

na on kannustaa lapsia kasvamaan aktiivisiksi oman elämänsä toimijoiksi sekä saada ymmärtämään yhteisiin asioihin vaikuttamisen mahdollisuudet mikä tuli myös raportissa jo aikaisemmin esille. Tästä syystä toimijuus on projektissa sekä lasten kehityksessä tärkeässä asemassa.

Osallistamisen ja projektin aiheeksi valitsin tänä päivänä paljon puhututtaneen aiheen, lasten liikunnan. Liikunnan tärkeyttä lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle on perusteltu niin yhteiskunnallisesti kuin yksilöllisestikin. Lisäksi liikunta on tärkeä osa tavoitteellista varhaiskasvatusta ja siten myös olennainen toiminnan muoto päiväkodeissa.

Eräässä kunnallisessa päiväkodissa kiinnostuttiin projektista, jossa oli keskeisenä nämä edellä mainitut teemat ja liikunta-aihe, joten sopiva kohderyhmä löytyi sujuvasti. Projektiin osallistuneen ryhmän lastentarhanopettajan kanssa pohdimme yhdessä juuri tämän ryhmän tarpeita, sekä sitä millaisena projekti sopisi parhaiten juuri heidän ryhmälleen. Totesimme liikunnan tarjoavan erinomaisen teeman lapsille ja mahdollistavan useamman päivän projektin rakentamisen lapsille.

Menetelmänä sadutus oli minulle ohjaajana uusi, joten lähdin rohkeasti kokeilemaan sitä lasten osallistamisessa sekä oppimaan uuden tavan kuulla lapsia sekä ymmärtää heidän maailmaansa ja ajatuksia. Myös kyseisessä ryhmässä sadutusta ei ollut aikaisemmin käytetty, joten se oli myös lapsille uusi tapa tulla kuulluiksi ja osallistetuiksi sekä päiväkodin työntekijöille uusi keino saada lasten ääntä kuuluville.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoituksena tuottaa jokin tuotos, kuten esine, opas, ohjekirja, tapahtuma, näyttely tai portfolio (Vilkkä & Airaksinen 2003, 2). Tämä toiminnallinen opinnäytetyöprojekti päättyi tapahtumaan sekä näyttelyyn.

Projektin yhtenä tarkoituksena oli antaa lapsille osallisuuden ja toimijuuden kokemus sekä mielekästä ja erilaista tekemistä, mikä liittyi liikunta-aiheeseen. Projekti huipentui lasten kanssa yhdessä suunniteltuun liikuntatuokioon. Tavoitte-

na oli osoittaa lapsille, että heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteitään arvostetaan ja niihin suhtaudutaan vakavasti. Tuokio oli lasten toiveiden mukainen ja sieltä löytyi jokaiselle lapselle useampi mieluista tapa liikkua.

4 Elli-elefantin liikuntaprojektin toteutus ja tuotokset

4.1 Osallistamisen menetelmänä sadutus

Valitsin lasten osallistamisen menetelmäksi sadutuksen, koska se oli minulle itselleni sekä projektiin osallistuneille lapsille uusi ja erilainen menetelmä ja tapa osallistaa, kuulla lasten ääntä ja tulla kuulluksi. Kyseisessä ryhmässä ei ollut käytetty sadutusta ollenkaan ja se oli uusi menetelmä myös työntekijöille.

Sadutusta voi toteuttaa lapsen kanssa kahden kesken, pienissä tai suurissa ryhmissä tai yksitellen muiden lasten kuunnellessa. Sadutusta voi toteuttaa missä vain eikä se vaadi erityisiä välineitä. (Karlsson 2005, 69.) Tässä projektissa sadutus tapahtui neljän tai viiden hengen ryhmissä lapsille tutuissa päiväkodin omissa tiloissa.

Suomessa kehitetyn sadutusmenetelmän avulla lapset muokkaavat ajatuksiaan tarinan muotoon. Se helpottaa lasten ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Sadutusmenetelmässä lasta tai lapsiryhmää pyydetään kertomaan satu, jonka aikuinen kirjaa sanataarkasti ylös. Sadutuksen ensisijaisena tarkoituksena ei ole opettaa lapselle itsensä ilmaisua, lukemista tai kirjoittamista, vaan se on vastavuoroiseen toimintakulttuuriin johdattelleva menetelmä, jonka avulla kuullaan lapsia. Sadutus tuo myös esiin lasten oman kulttuurin ja sitä voi ilmaista myös musiikin, tanssin, draaman, kuvan tai rakentelun avulla. Sadutus on väline, jonka avulla saa tietoa ja voi kertoa omista ajatuksistaan ilman minkäänlaista arviointia tai tulkintaa. (Karlsson 2003, 9–11.) Tässä projektissa lapset ilmaisivat itseään liikunta-aiheisen tarinan kerronnan lisäksi piirustuksen muodossa.

Jokaiselle meistä on elintärkeää, että pystymme viestimään asioita toisille ja että meidät otetaan vakavasti. Olennaista on luottamus omiin kykyihin ja saada tilaisuuksia kertoa ajatuksistaan, huomata tulevansa kuulluksi, kuulla toista, keskustella ja pohtia sekä tulla ymmärretyksi. Myös lapsilla tulee olla mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja olla aidosti osallinen. Tällöin lapsi säilyttää aktiivisen oppijan asenteensa ja mielenkiinnon opittavaan. (Karlsson 2003, 24–25.)

4.2 Lasten käsitys liikunnasta haastattelun avulla

Haastattelua aineiston keruun muotona on käytetty yleensä määrällisessä sekä laadullisessa tutkimuksessa. Sen voi määritellä keskusteluksi, jolla on jokin tarkoitus eli tiedonkeruu. Haastattelu on kahden tai useamman ihmisen keskinäinen vuorovaikutustilanne, jossa haastattelija ja haastateltava yhdessä luovat ja tuottavat aineiston. Haastattelulla pyritään saamaan tietoa siitä, kuinka haastateltavat tulkitsevat jonkin asian. Alle kouluikäisten haastattelemineen on haastavaa ja siitä on hyvin vähän kirjallisuutta. On myös pohdittu, onko lapsilta saatu haastattelutieto luotettavaa, mikä heikentäisi haastattelun laatua. Alle kouluikäiset lapset eivät välttämättä pysty kuvaamaan kokemuksiaan ja tunteitaan yhtä taitavasti kuin aikuinen. Lapsen sanavarasto on myös suppeampi ja hän voi tulkita käsitteitä eri tavalla kuin aikuinen. (Ruoppila, Hujala, Karila, Kinos, Niiranen & Ojala 1999, 196–197.)

Käytin haastattelumenetelmää selvittääkseni millainen käsitys lapsilla on liikunnasta ja liikkumisesta, sekä mitä he ajattelevat päiväkodin liikunnasta. Haastattelukysymyksinä oli: ”Mitä on mielestäsi liikunta ja liikkuminen?” ja ”Miten olet päiväkodissa liikkunut ja kuinka haluaisit liikkua?” Haastattelukysymysten avulla sain käsityksen lasten näkemyksestä liikunnasta sekä arvokasta tietoa jaettavaiksi projektin päättävässä näyttelyssä lasten vanhemmille sekä päiväkodin työntekijöille.

4.2 Toimintaympäristönä päiväkot

Toteutin Elli-elefantin liikuntaprojektin joensuulaisessa kunnallisessa päiväkodissa 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Kyseisessä päiväkodissa on Joensuun alue huomioon ottaen paljon ryhmiä ja toteutin projektin yhdessä päiväkodin ryhmistä. Päiväkodin tilat olivat uudet ja sieltä löytyivät myös sopivat puitteet tämänkaltaisen liikuntaprojektin toteuttamiseen.

Aloitin opinnäytetyöprojektini ottamalla yhteyttä päiväkotiin tammikuussa 2013 ja kerroin projektini teemoista ja liikunta-aiheesta päiväkodin johtajalle. Hän kiinnostui aiheesta ja antoi yhden ryhmän lastentarhanopettajan yhteystiedot, jotta voisin sopia tapaamisesta. Kerroin ideani liikunta-aiheisesta projektista, jossa olisi tarkoitus osallistaa lapsia sadutusmenetelmällä sekä toteuttaa lopuksi lasten kanssa liikuntatuokio sekä näyttely lasten tuotoksista päiväkodin seinälle. Tämän jälkeen aloin suunnitella Elli-elefantin liikuntaprojektia juuri tälle ryhmälle sopivaksi.

4.3 Projektin suunnittelu

Lastentarhanopettajan tapaamisen jälkeen ryhdyin tutustumaan aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja myös sadutusmenetelmään. Opinnäytetyön suunnitelma hahmottui pikkuhiljaa yhteistyössä projektiin osallistuvan ryhmän lastentarhanopettajan kanssa.. Ennen toiminnallisten tuokioiden aloittamista kävin tutustumassa 21 lapsen ryhmään kaksi kertaa, jotta tuokioiden suunnittelu juuri kyseiselle ryhmälle helpottuisi.

Tein ryhmän lasten vanhemmille kirjeen (liite 3), jossa pyysin heidän suostumustaan lasten osallistumisesta projektiin. Lastentarhanopettaja pyysi vanhempia allekirjoittamaan lupalapun päiväkodilla lapsia hakiessa tai tuodessa varmistukseksi, että ne ovat varmasti kirjoitettu ennen tuokioiden aloittamista, eivätkä häviä lasten koteihin.

Olimme yhteydessä sähköpostitse ryhmän lastentarhanopettajan kanssa myös projektin tuokioiden suunnitteluvaiheessa. Pyysin häntä kommentoimaan tuokioiden suunnittelun jokaisessa vaiheissa, jotta tuokioista saataisiin mahdollisimman paljon heidän toiveisiin ja aikatauluihin sopivia.

Toimintatuokioiden sisällöt muokkautuivat vähitellen sellaisiksi, että päätin ottaa niiden teemaksi pehmolelu Elli-elefantin. Elefantin tarkoituksena oli helpottaa lapsia ymmärtämään tuokioiden toisiinsa liittyvyyttä sekä projektimaisuutta.

Projektin suunnitelma olisi voinut olla alusta asti hieman valmiimpi ja selkeämpi, mutta toisaalta lastentarhanopettajan kommentit muokkasivat suunnitelmaa juuri kyseisen ryhmän tarpeiden ja lasten kehitystason mukaiseksi. Onnistuin tässä suunnitteluvaiheessa mielestäni hyvin vastaamaan ryhmän tavoitteisiin ajankäytöstä sekä huomioimaan toiveet pienryhmätöinnistä ja vastaamaan myös joihinkin haasteisiin. Haasteeksi koin suunnitteluvaiheessa yhden lapsen puheen kehityksen viivästymän, joka tarkoitti sovelletun menetelmän käyttöä sadutuksesta ja haastattelusta.

4.4 Projektin toteutukseen valmistautuminen

Projekti toteutettiin kokonaan viikon 21 aikana. Tuokiot toteutettiin lyhyen aikavälin sisällä, jotta lapset ymmärtäisivät tuokioiden liittyvän toisiinsa Elli-elefantti teeman kautta. Projektin tuokiot olivat sisällytetty osallistujien päiväkotipäivään ja ne toteutettiin pienryhmissä. Tuokiot kestivät kaikille projektiin osallistuneelle pienryhmille yhteensä noin kaksi tuntia kerrallaan. Kävin edellisellä viikolla tutustumassa lapsiin viimeisen kerran ennen tuokioiden aloittamista. Esittelin Elli-elefantin sekä kerroin lapsille, että mitä olen tulossa seuraavalla viikolla heidän kanssaan tekemään.

Kokeilimme myös aamupiirin yhteydessä lasten kanssa, kuinka sadutus toimii. Sain harjoitella lasten sadutusta ennen varsinaisten tuokioiden aloittamista ja lapset saivat vähän esimakua tulevasta viikosta. Lapset oli jaettu kahteen ryhmään ja jokainen lapsi sai halutessaan kertoa sadun valitsemastaan aiheesta.

Sadut yhdistettiin yhdeksi saduksi, jonka luin lapsille. Lapset näyttivät pitävän tämänkaltaisesta toiminnasta, joten pystyin luottavaisin mielin jatkamaan seuraavan viikon tuokioiden suunnittelua.

Tämä käynti päiväkodilla oli mielestäni hyvin tärkeä. Oli hyödyllistä käydä tutustumassa päiväkodin tiloihin, työntekijöihin ja lapsiin vielä juuri ennen projektin aloittamista. Valmistin myös lapsia sopivasti seuraavaa viikkoa varten. Kävin myös tutustumassa päiväkodin liikuntamahdollisuuksiin sekä liikuntasaliin, jossa projektin päätös toteutettaisiin. Käynnin aikana selvisi myös käytettävissä olevat liikuntaresurssit, jotka piti tulevien tuokioiden aikana tuoda myös lasten tietouteen, jotta heidän toimijuuteen kannustaminen onnistuisi.

Sain lisäksi hieman käsitystä lasten kehitystasoista ja valmiuksista sadutukseen ja koko projektiin. Oli tärkeää, että suunnitellut tuokiot ja toiminta vastasivat lasten kehitystasoa. Tapasin myös lapsen, jonka puheenkehitys on viivästynyt ja huomasin tapaamisen yhteydessä kuvien olevan hyvä väline sadutukseen hänen kohdallaan ja hänen äänensä kuuluville saamiseen.

Pystyin valmistautumaan seuraavan viikon projektiin entistäkin paremmin. Tutustumiskäynti oli varmasti tärkeä myös lapsille, sillä Elli-elefantin esittely sekä sadutuksen kokeileminen näyttivät kiinnostavan ja innostavan heitä seuraavaa viikkoa varten.

4.4.1 Ensimmäinen toimintatuokio: Liikuntatarinat

Ensimmäisen toimintatuokion aiheena olivat Elli-elefantin liikuntatarinan kertominen sekä lasten omat liikuntatarinat. Ennen ensimmäisen tuokion aloittamista varmistin, että kaikkien lupalapuissa oli myönteinen vastaus projektin osallistumiseen. Olin tehnyt lapsille kartongista värikkään aikataulun (kuva 1) projektiviikon hahmottamisen tueksi ja piirsin jokaisen päivän kohdalle lisäksi kuvan kyseisen päivän tuokiosta helpottamaan tuokioiden sisällön ymmärtämistä. Ryhmän lapset jaettiin kahteen ryhmään. Aloitin ensimmäisen tuokion kertomalla lapsille aikataulun avulla, että mitä tulisimme projektin edetessä tekemään.

Kuva 1. Projektiviikon aikataulu (Emmi Halonen 2013)

Ensimmäiseksi aloitin pienellä haastattelulla ja kysyin jokaiselta lapselta, että mitä on liikunta ja liikkuminen. Tavoitteena oli selvittää, että millainen käsitys lapsilla on liikunnasta ja kuinka he ymmärtävät liikunnan käsitteenä.

En ollut aikaisemmin haastatellut lapsia ja huomasin sen olevan haastavaa, niin kuin alle kouluikäisten haastattelemisen on todettu olevan (Vrt. Ruoppila ym. 1999, 196–197). Vaikka kysymyksiä oli vain yksi, eivät kaikki lapset välttämättä ymmärtäneet kysymystä tai osanneet ilmaista ajatuksiaan haluamallaan tavalla, jolloin vastausten laatu saattoi kärsiä (Vrt. Ruoppila ym. 1999, 196–197). Toisaalta vastausten laadulla ei tässä projektissa ollut niin suurta merkitystä, sillä tarkoituksena oli nimenomaan välittää vanhemmille ja työntekijöille tietoa myös siitä, että kuinka lapsi ymmärtää käsitteen liikunnasta.

Haastattelijana olisin voinut pyrkiä ennen haastattelukysymyksen kysymistä luomaan paremman vuorovaikutussuhteen, joka haastattelutilanteessa on tärkeää (Vrt. Ruoppila ym. 1999, 196–197). Parempi vuorovaikutussuhde jokaisen

haastateltavan lapsen kanssa olisi voitu saavuttaa esimerkiksi tutustumalla heihin paremmin ja osallistumalla heidän aamuisiin leikkeihin ennen haastattelun aloittamista. Pohdin myös, olisivatko vastaukset olleet monipuolisempia haastatteleamalla lapsia yksitellen. Lapset saivat ideoita myös toistensa vastauksista, joten niissä ei välttämättä ollut juuri kyseisen lapsen omia ajatuksia.

Sadutusta voi toteuttaa myös ryhmissä (Vrt. Karlsson 2005, 69), joten seuraavaksi jaoin lapsiryhmän vielä puoliksi ja lapsia oli tuokiossa kerrallaan neljä tai viisi. Neljän lapsen ryhmissä sadutus onnistui huomattavasti paremmin kuin yhdessä viiden hengen ryhmässä. Neljän muun lapsen sadun kuuntelu näytti olevan liikaa lapsille.

Aloitin sadutuksen lukemalla lapsille kirjoittamani Elli-elefantin liikuntatarinan (liite 4), jossa kerroin Ellistä ja Ellin liikuntaharrastuksista. Tarinan tarkoituksena oli olla esimerkkinä tarinan kertomisesta sekä johdattelu liikuntateemaan. Olin tuonut kotoa kassillisen pehmoleluja ja pyysin lapsia valitsemaan kassista pehmolelun, jolle he keksisivät omanlaisen tarinan ottaen mallia Elli-elefantin tarinasta.

Valitsin konkreettiset esineet eli pehmolelut helpottamaan lasten tarinankerrontaa. Lasten ei tarvinnut keksiä kuvitteellista henkilöä, josta kertoa tarinaa. Uudet pehmolelut näyttivät myös innostavan lapsia osallistumaan tarinan kerrontaan. Tarinan kertominen oli tietenkin vapaaehtoista.

Sadutuksessa lapset muokkasivat ajatuksiaan tarinan muotoon (Vrt. Karlsson 2003, 9–11), joten jokainen lapsi sai vuorollaan kertoa liikunta-aiheisen tarinan valitsemastaan pehmolelusta ja sanoa sillä tavalla ajatuksiaan ääneen. Ohjeistin lapsia kertomaan pehmolelun liikuntatarinan siitä, miten se tykkää liikkua.

Kirjoitin tarinan paperille sanasta sanaan ja luin lapselle. Kysyin vielä, haluaako lapsi muuttaa tarinaa jotenkin, kuten Karlsson (2003, 9–11) ohjeistaa saduttaessa tekemään. Toistin saman kaikille pienryhmille ja niiden jäsenille niin, että jokainen lapsi sai halutessaan kertoa tarinan. Tarinoita syntyi 17. Lopuksi kiitin lapsia tarinoista ja kerroin mitä seuraavana päivän tuokiossa tekisimme. Pyysin

lapsia miettimään valmiiksi, että miten he itse tykkäävät liikkua tai mitä he tykkäävät harrastaa.

Sadutusvaiheessa pohdin, oliko valmiin aiheen valitseminen sadutukseen oikea ja toimiva muoto osallistaa lapsia ja kuulla heidän ääntään. Suurin osa lapsista tuntui pitävän liikunta-aiheesta, mutta joidenkin lasten kohdalla tavallinen sadutus olisi varmasti ollut heille mieluisampaa. Kirjoitin kuitenkin kaikki lasten sadut sellaisenaan paperille niin kuin Karlssonin mukaan (2003, 69) sadutusmenetelmään kuuluu, enkä ruvennut ohjailemaan satua liikunta-aiheeseen. Annoin lasten kertoa omia ajatuksiaan ja omaa satuaan juuri niin kuin hän itse halusi osoittaakseni arvostavani lasta ja hänen kertomustaan. Kannustin siis lapsia osallistumaan ja kertomaan omia ajatuksiaan arvostelematta ja korjailematta juuri niin kuin Karlssonin mukaan (2003, 9–11) sadutusmenetelmällä osallistaessa on tarkoituksena. Vaikka kaikki sadut eivät olleet liikunta-aiheisia, sain paljon arvokasta tietoa lasten käsityksestä liikunnasta sekä tulkinnasta ja muista mielenkiinnon kohteista.

4.4.2 Toinen toimintatuokio: Liikuntapiirustukset

Toisen toimintatuokion aiheena olivat Elli-elefantin liikuntapiirustus ja lasten liikuntapiirustukset. Aluksi kerroin lapsille aikataulun avulla, että mitä tänään tekisimme. Mietimme tässä vaiheessa lasten kanssa vielä erilaisia tapoja liikkua ja herättelin heitä hieman päivän teemaan.

Olin piirtänyt kuvan (liite 5) Elli-elefantista harrastamassa suosikkiliikuntalajiaan eli jalkapalloa. Esittelin piirustuksen lapsille ja kerroin mitä siinä tapahtuu. Koska sadutusta voi Karlssonin mukaan (2003, 9–11) toteuttaa myös kuvan muodossa, halusin kokeilla myös piirtämistä lasten kanssa. Ohjeistin lapsia piirtämään kuvan itsestään liikkumassa tai harrastamassa suosikkilajiaan. Lapsia oli piirtämässä tässäkin tuokiossa vain neljä kerrallaan.

Lopuksi jokainen lapsi sai kertoa kuvastaan tarinan, mitä kuvassa tapahtuu ja keitä siinä on. Kirjoitin tarinat sadutuksen tyyliin juuri niin kuin lapset ne sanoivat

ja kuuntelin lasten ajatuksia ja tarinoita niin, että heille jäisi taas kokemus kuuluksi tulemisesta ja arvostuksesta (Vrt. Karlsson 2003, 24–25). Numeroin jokaisen piirustuksen ja otin niistä valokuvat. Toiminnan tarkoituksena oli selvittää, että miten lapset ylipäänsä tykkäävät liikkua ja kenen kanssa sekä saada lisää käsitystä heidän liikuntatietämyksestään ja ajatuksistaan. Numeroinnin avulla varmistin, että lasten nimet eivät käyneet ilmi tässäkään vaiheessa projektia kenellekään, joka ei kuulunut projektiin.

Piirustustuokion aikana pohdin samaa asiaa kuin edellisenkin tuokion aikana. Oliko valmiin piirustusaiheen antaminen oikea tapa osallistaa ja liian johdattelevaa sekä kuulinko lasten omaa ääntä sillä tavalla tarpeeksi. Piirustuksista kuitenkin selvisi monia tapoja, joilla lapset tykkäävät liikkua jaettavaksi näyttelyn muodossa lasten vanhemmille ja työntekijöille. Piirustustuokion avulla pääsin myös ymmärtämään hieman lasten ajattelun kulkua sekä heidän maailmaa ja kulttuuria, mikä on Karlssonin (2003, 9–11) mukaan sadutuksen mahdollisuus. Lapsille piirtäminen näytti myös olevan ominainen toimintatapa osallistua ja ilmaista itseään ja mielenkiintoaan liikuntaan niin kuin valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Stakes 2005, 20–22) muun muassa todettiin.

4.4.3 Kolmas toimintatuokio: Liikunta päiväkodissa

Kolmannen toimintatuokion aiheena oli liikunta päiväkodissa. Aamupiirin yhteydessä kävimme taas aikataulun kanssa läpi, että mitä olimmekaan tähän mennessä tehneet ja mitä tänään tekisimme. Jaoin lapset taas neljän hengen ryhmiiin ja kerroin heille Elli-elefantin päiväkotitarinan (liite 6).

Tarinassa kerrottiin Elli-elefantin liikunnasta päiväkodissa ja mistä hän siellä pitää eniten. Seuraavaksi kysyin lapsilta haastattelemalla, että miten heidän päiväkodissa liikutaan ja miten he haluaisivat siellä liikkua. Lapsia oli kerrallaan neljä tai viisi haastateltavana sekä kuuntelemassa toisten vastauksia. Huomasin pienempien ryhmien toimivan sadutuksessa, joten kokeilin niiden toimivuutta myös haastateltaessa. Tarkoituksena oli selvittää, mitä lapsille on jäänyt erityisesti mieleen heidän liikuntatuokioistaan, ja miten he haluaisivat jatkossa liikkua

päiväkodissa ja sen tavoitteellisissa ja kehitystasoa vastaavissa liikuntakasvatuksen liikuntatuokioissa.

Tämän toimintatuokion aikana tavoitteena oli saada uutta tietoa päiväkodin käyttöön. Näytti kuitenkin siltä, että haastattelumenetelmä ei ollut lapsille mieluisin tapa tulla kuulluksi ja tuoda ääntään kuuluville. Huomasin myös, että liikunta-aiheesta puhuminen alkoi kyllästyttää joitakin lapsia ja vastauksissa toistuivat samat liikuntamuodot kuin ensimmäisen tuokion haastattelun vastauksissa, tarinoissa ja piirustuksissa. Olin siis saanut tietoa tästä liikunta-aiheesta sen verran mitä siitä olisi näillä haastattelukysymyksillä saatavilla. Tämän tuokion aikana en siis saanut paljonkaan uutta tietoa siitä mitä lapset ajattelevat liikunnasta.

Tuokion aikana kuitenkin selvisi, että seuraavan päivän liikuntatuokion suunnittelutuokiossa olisi hyvä lisätä lasten tietoutta päiväkodin liikuntamahdollisuuksista ja ymmärrystä käytössä olevista resursseista ennen projektin päätöksen eli liikuntatuokion suunnittelua. Tällä tavoin varmistaisin, että lasten osallisuus ja toimijuuteen kannustaminen onnistuisi niin kuin Kumpulainen ym. (2010, 23) ovat teoksessaan kuvailleet toimijuutta.

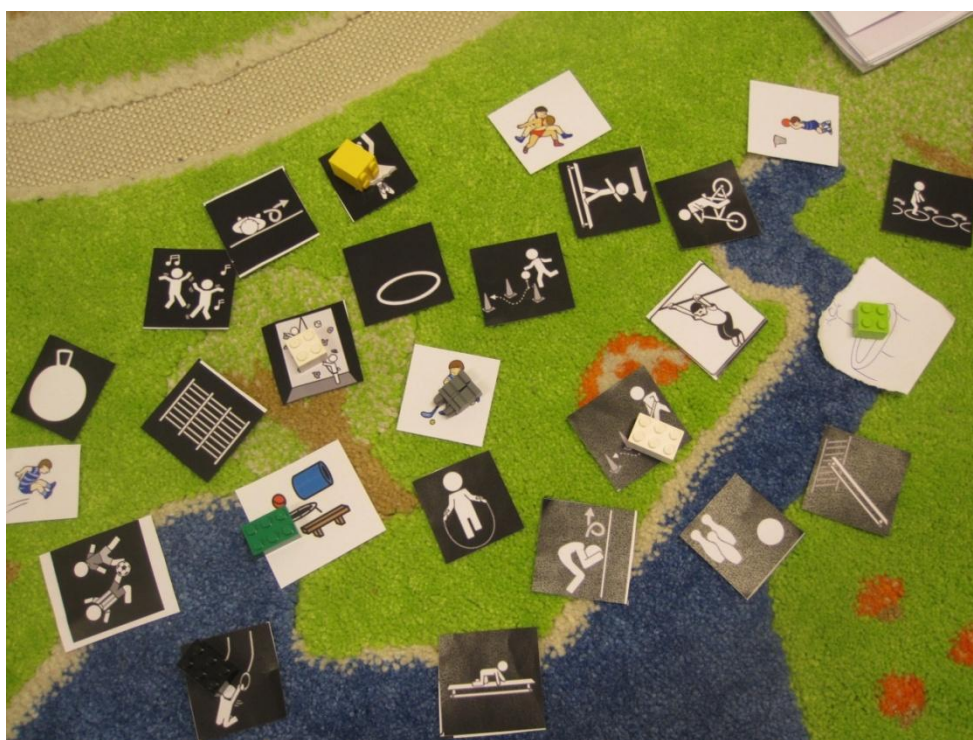
4.4.4 Neljäs toimintatuokio: Projektin päättävän liikuntatuokion suunnittelu

Tämän toiseksi viimeisen tuokion tarkoituksena oli kehittää lasten toimijuutta ja suunnitella lasten kanssa yhdessä seuraavan päivän liikuntatuokio. Olin kehitellyt lapsenmielisen valitsemismenetelmän lasten äänen ja mielipiteen selvittämiseksi. Tavoitteena oli siis osallistaa lapsia heidän päiväkodissa tapahtuvan toiminnan suunnitteluun ja kannustaa heitä toimijuuteen, josta Kumpulainen ym. (2010, 27–28) kirjoittavat teoksessaan. Yhteisen suunnitelman ja sen toteuttamisen tavoitteena oli saada aikaan lapsille kokemus siitä, että heillä on taitoa ja voimaa valita itse toimintatapoja ja vaikuttaa asioihin, kuten Kumpulainen ym. (2010, 27–28) teoksessaan toteavat toimijuuden lisäämisestä ja omaehtoiseen toimijuuteen kannustamisesta. Olin tulostanut kuvia eri liikuntalajeista sekä liik-

kumisen tavoista. Kävimme taas aamupiirin yhteydessä läpi päivän aiheen ja jaoin porukan kahteen pienempään ryhmään.

Näytin lapsille tulostamiani kuvia ja kysyin, mitä kuvassa tehdään tai mitä lajia siinä harrastetaan. Jokaisen kuvan kohdalla mietimme, että mistä lajista on kyse ja voiko kuvan liikuntaa toteuttaa päiväkodissa. Tämän tarkoituksena oli lisätä projektin osallistujien ymmärrystä seuraavan päivän liikuntatuokiossa käytettävistä resursseista (Vrt. Kumpulainen ym. 2010, 23). Sellaiset kuvat joita pystyi toteuttamaan päiväkodissa, asetin matolle lasten eteen nähtäville.

Kun kaikki kuvat oli käyty läpi, ohjeistin lapsia ottamaan lego-laatikosta jonkin pienen legon ja asettamaan sen valitsemansa liikuntakuvan päälle (kuva 2), jota haluaisi seuraavana päivänä tehdä kaikista eniten. Kirjoitin lasten toiveet paperille ja pyysin heitä laittamaan palikan seuraavaksi kuvan päälle, jota haluaisivat tehdä toiseksi eniten. Pyysin lapsia valitsemaan vielä kolmannen kerran. Lapset saivat olla osallisina ja toimijoina tuokion suunnittelussa ja päättää sen sisällöstä ja kokea vaikuttamisen mahdollisuuden.

Kuva 2. Lasten valitsemia liikuntamuotoja liikuntatuokioon. (Emmi Halonen 2013)

Toiminnan tarkoituksena oli siis lisätä hieman lasten tietoutta eri liikuntalajeista ja varmistaa että heillä on varmasti riittävä tieto siitä, mitä on mahdollista seuraavan päivän liikuntatuokiossa tehdä. Kaikilla lapsilla oli tärkeää olla riittävästi tietoa liikuntamahdollisuuksista, jotta heidän jokaisen osallisuus mahdollistui riittävästi ja niin, että se kannusti mahdollisesti aloitteellisuuteen myöhemmässäkin päiväkodin arjessa ja elämässä kuten Kumpulaisen ym. (2010, 27–28) teoksessa toimijuuteen kannustamisella tavoitellaan. Kuvan valitsemisen tarkoituksena oli osallistaa lapsia tuokion suunnitteluun sekä kannustaa heitä vaikuttamaan seuraavan päivän liikuntatuokion sisältöön, johon he itse osallistuisivat

Tämänkaltainen valintatapa on hyvä keino selvittää lasten toiveita ja ääntä. Lisäksi tapa oli lasten kehitystason mukainen. Koska lapset saivat päättää liikuntatuokion sisällöstä, oli toiminta varmasti myös heidän kehitystasonsa mukaista ja he saivat positiivisia kokemuksia liikkuessaan kuten Numminen (1994, 143–146) perustelee teoksessaan liikunnan tärkeyttä. Kaikilla lapsilla oli myös tasa-vertaiset mahdollisuudet saada toiveensa kuuluville. Lopuksi luettelin lapsille heidän valitsemansa liikuntatavat ja kysyin vielä, tulisiko heille mieleen muita asioita, mitä haluaisivat seuraavan päivän tuokiossa tehdä.

Varmistin vielä lapsilta, olisiko heistä mukava käydä ensin ulkona juoksemassa ja pelailemassa erilaisia pelejä, sillä tämä toive oli tullut ilmi alkuviikon tuokioiden aikana. Ulkona liikkumisen jälkeen menisimme sisälle tekemään muita lasten toivomia ja valitsemia asioita temppuradan muodossa. Lapsista tämä kuulosti hyvältä ja he odottivat innolla seuraavan päivän tuokiota. Lopuksi kerroin lapsille, että seuraavan päivän liikuntatuokion aikaan olisi kuunneltava tarkasti ohjeita, jotta ei satu mitään vahinkoja.

4.4.5 Projektin päätös: Liikuntatuokio ja näyttely

Viimeinen tuokio oli kokonaan liikuntaa, jonka suunnittelussa lapset olivat olleet toimijoina ja osallisina. Olimme suunnitelleet sen lasten kanssa juuri heidän toiveidensa ja valintojensa mukaiseksi. Jaoin taas ison ryhmän kahtia ja aloitin toisen ryhmän kanssa ulkona leikkimällä erilaisia leikkejä ja toteuttamalla lasten

toiveita juoksemisesta, hyppimisestä ja muista tavoista liikkua, joita oli helpompi toteuttaa ulkona kuin sisällä.

Seuraavaksi jaoin lapset vielä pienempiin ryhmiin ja lähdimme saliin, johon olin rakentanut lasten toiveiden mukaisen tempuradan (kuva 3). Kerroin, mitä radalla tehtäisiin ja lapset saivat kiertää rataa muutaman kierroksen. Lapset olivat myös toivoneet tanssia, joten tuokion lopussa oli Fröbelin palikoiden Sutsisatsi-tanssi.

Kuva 3. Tempurata. (Emmi Halonen 2013)

Liikuntatuokioiden jälkeen kiitin lapsia yhteisesti ja jaoin heille tekemäni diplomit (liite 7) muistoksi projektista. Diplomeissa oli kerrottu, mihin lapsi on osallistunut ja sen taakse oli koottu lasten omat tarinat sekä heidän piirtämänsä kuvat.

Projektin toisena päätöksenä oli näyttely lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille. Laitoin päiväkodin eteisen seinälle näyttelyn (kuva 4), jossa oli lasten suusta tulleita tarinoita, vastauksia sekä lasten piirtämät kuvat. Tarkoituksena oli jakaa vanhemmille ja työntekijöille tietoa siitä, millainen tulkinta lapsilla on liikunnasta kysyttäessä. Lisäksi näyttelystä selvisi, miten lapset käsittävät liikunta-aiheen, mitä he ajattelevat liikunnasta ja miten he haluaisivat liikkua.

Kuva 4. Näyttely lasten tarinoista, vastauksista ja piirustuksista. (Emmi Halonen 2013)

Liikuntatuokio oli onnistunut ja lapset näyttivät pitävän toiminnasta todella paljon ja saavan sen aikana paljon positiivisia kokemuksia liikunnasta. Se oli hyvä päätös projektille. Minulle jäi kuitenkin epävarmaksi, riittikö lasten kehitystaso täysin ymmärtämään, että he kykenevät olemaan osallisia sekä toimijoita ja vaikuttamaan itseä koskeviin asioihin. Pohdin myös, onnistuiko projekti viestimään lapsille, että he voivat pyrkiä vaikuttamaan asioihinsa ja olemaan aktiivisia myös oma-aloitteisesti muissakin asioissa. Tämän asian selvittäminen lapsilta on kuitenkin haastavaa käytännössä.

Projekti kuitenkin osoitti lapsille, että heidän ääntään ja mielipidettään kuullaan, heidän toiveensa otetaan vakavasti ja heidän ajatuksiaan arvostetaan. Näyttely oli mielestäni hyvä keino viestiä työntekijöille ja vanhemmille lasten ajatuksista, tulkinnasta ja käsityksistä. Oli tärkeää, että lasten ääni ja ajatukset tulivat näyttelyyn juuri siinä muodossa kuin he ne olivat sanoneet, jotta lasten tarinoiden arvostus välittyi lasten lisäksi myös vanhemmille ja työntekijöille

5 Yhteenvetoa liikuntaprojektin tuloksista ja tuotoksista

5.1 Haastattelujen tuotosten analysointia

Ensimmäisessä toimintatuokiossa haastattelin lapsia ja kysyttyäni heiltä mitä liikunta ja liikkuminen heidän mielestään oikein tarkoittavat, sain monenlaisia vastauksia. Ruoppila ym. (1999, 196–197) mukaan haastattelu voi olla kahden tai useamman ihmisen vuorovaikutustilanne, jolla tavoitellaan tietoa siitä, miten haastateltava käsittää jonkun tietyn asian. Tässä tapauksessa se oli kahden ihmisen keskinäinen haastattelutilanne, jossa oli muita kuuntelijoina. Tavoitteena oli selvittää, kuinka lapset käsittävät liikunta-aiheen.

Haastattelun yhtenä tarkoituksena oli syventyä projektin liikuntateemaan. Haastattelun vastaukset olivat osa tuotoksia projektin päättävässä näyttelyssä. Ruoppila ym. (1999, 196–197) toteavat teoksessaan, että alle kouluikäisten lasten haastattelu on haastavaa ja haastattelusta saatava tieto voi olla epäluotettavaa. Muutamat projektiin osallistuneista lapsista luettelivat pitkän listan tavoista liikkua. Toisilla lapsilla vastauksissa oli pelkästään itseä kiinnostavia asioita eikä niinkään liikuntaan liittyviä. Joissakin vastauksissa pääsi mielikuvitus valloilleen eikä liikunta-aihe kiinnostanut ollenkaan. Kaikilta lapsilta en siis saanut odotettuja ja toivottuja vastauksia liikunta-aiheesta.

Suurin osa lapsista vastasi liikkumisen olevan juoksemista, pyöräily tai kävelyä. Pomppiminen, trampalla pomppiminen, jumppaaminen, kiikkuminen, pulkkamäki, tömistely ja potkulaudalla potkiminen olivat myös useamman kuin yhden lapsen vastauksissa. Näiden joidenkin liikkumisen muotojen on kerrottu Jaakkolan ym. (2013, 464–466) teoksessa olevan myös lasten perusmotorisia taitoja. Muita liikkumisen muotoja, joita lasten vastauksissa esiintyi olivat hippa, uinti, jalkapallo, tietokoneella pelien pelaaminen, hyppiminen, lumisota, patjalla hyppiminen, rullaluistelu, skeittaaminen, ratsastus, pyöriminen ja käsien heiluttelu. Monet lapset ymmärsivät siis liikuntakäsitteen hyvin. Jotkut lapsista kertoivat kuitenkin aivan omanlaisen vastauksensa tai tarinan, joka ei liittynyt liikuntaan.

Kirjoitin kaikkien lasten vastaukset ylös juuri niin kuin lapset ne sanoivat niin kuin sadutuksen teoreettinen viitekehys ohjeistaa, jotta vanhemmat ja päiväkodin työntekijät saisivat mahdollisimman oikean kuvan lasten liikuntakäsityksestä ja mielenkiinnon kohteista. Seuraavana esimerkki vastauksesta, jossa ei puhuttu niinkään liikunnasta vaan vastaus oli tarinamainen ja siinä oli mielikuvitusta mukana.

Liukumäestä liukuminen jalat edelle ja huutaminen, että auta kun liu´utaan liukumäestä ja sitten kun toinen koittaa tulla niin tiputaan ja huudetaan aaaaaaaa! (4-vuotias poika)

Joidenkin lasten vastauksissa oli huomattavissa omat kiinnostuksen kohteet, jotka eivät kuitenkaan välttämättä liittyneet liikuntaan ollenkaan. Seuraavana esimerkki vastauksesta, joka ei liittynyt liikuntaan, mutta ilmensi lapsen omia mielenkiinnon kohteita ja sitä miten juuri hän vastaa liikunta-aiheiseen kysymykseen.

Paloautolla ajaminen ja tulipalopaikalle kiirehtiminen. Sitä paitsi musta tulee isona palomies. (4-vuotias poika)

Oli tärkeää, että kirjoitin myös tämänkaltaiset vastaukset ylös sellaisenaan sadutukselle ominaisella tavalla ja annoin lapselle kokemuksen siitä, että hänen tarinoita ja ajatuksia arvostetaan. Joissakin lasten vastauksissa yhdistyi mielikuvitus, omat kiinnostuksen kohteet ja liikunta. Seuraavana esimerkki sellaisesta vastauksesta:

Auto, mejjän auto, Ollikaisen auto. Tykkään leikkiä kotona autoilla. Olen käynyt pulkkamäessä. Olen mennyt kotoa pois Ollikaisen transporterilla ja tulin takas myös pyörällä. (3-vuotias poika)

Lapsia haastatellessa oli siis tarkoitus selvittää juuri heidän omaa käsitystään liikunnasta sekä valmiuksia vastata liikunta-aiheiseen kysymykseen. Onnistuin mielestäni hyvin näyttämään lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille lasten aidot käsitykset liikunnasta laittamalla vastaukset sellaisenaan myös näytellyyn. Vastausten laadulla ei tässä projektissa ollut väliä eikä siis haitannut, vaikka kaikki vastaukset eivät liittyneet liikuntaan ollenkaan. Niistä vastauksista

huomaa, että kaikki lapset eivät ole kiinnostuneita liikunnasta tai siitä kertomisesta, vaan heillä on muita itselleen tärkeämpiä kiinnostuksen kohteita. Tämäkin tieto oli mielestäni tärkeää olla esillä näyttelyssä ja diplomeissa vanhemmille ja työntekijöille, jotta he ymmärtävät lasten ajatusmaailmaa ja kehitystason sekä osaavat vastata lasten tarpeisiin ja toiveisiin kotona ja päiväkodissa yksilöllisesti.

Toikon & Rantasen (2009, 90) mukaan osallistamisen tavoitteena on omaehtoinen osallisuus ja mahdollisuuksien tarjoaminen. Tämä toteutui koko projektin ajan ja lapset olivat osallisina liikuntaprojektissa halutessaan sekä osallistumalla ja vastaamalla niin kuin heistä itsestä hyvältä tuntui. Olin mahdollisuuksien tarjoaja tuomalla päiväkotiin projektin, johon lapsilla oli mahdollisuus osallistua ja jakaa ajatuksia ja tarinoitaan muille.

Lasten vastauksissa ja tarinoissakin toistui useasti motorisia perustaitoja, joka tarkoittaa, että valtaosa lapsista hallitsee jo perusmotorisia taitoja ja ymmärtää ne myös osaksi liikuntakäsitettä. Motoristen taitojen osaaminen jo varhaisella iällä kertoo liikuntakasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta sekä mahdollisesti myös lapsen omien vanhempien aktiivisesta kannustamisesta liikunnan pariin. Motorisesti taitaville lapsille on todennäköisesti mahdollistettu monipuolinen liikunnan harrastaminen.

Pohdin kuitenkin, olisiko haastattelu kannattanut toteuttaa lasten kanssa yksitellen ja rauhallisessa tilassa. Sillä tavalla toteutettuna lapset eivät olisi pystyneet ottamaan vastauksiinsa ideoita muilta lapsilta ja teoriassakin todettu hyvä vuorovaikutustilanne olisi ollut helpommin saavutettavissa. Mietin myös, olivatko laatimani kysymykset tarpeeksi yksinkertaisia ja lasten kehityksen tasolle sopivia sekä lasten ymmärrettävissä. Vastaukset eivät olleet odotusteni mukaisia ja useat niistä koskivat muuta kuin liikunta-aihetta. Huomasin siis teoriassakin todetun lasten haastattelun vaikeuden (Ruoppila ym. 1999, 196–197). Toisaalta vastausten yllättävyys ei haitannut, sillä haastattelutuokioissakin oli tarkoituksena arvostaa jokaisen lapsen vastausta sellaisenaan.

Toisessa haastattelutuokiossa kysyessäni lapsilta miten he ovat liikkuneet päiväkodissa, oli vastauksissa taas samoja asioita kuin aiempien tuokioiden vastauksissa, tarinoissa ja piirustuksissa. Tämä tuokio oli sadutustuokion ja piirustustuokion jälkeen. Lapset näyttivät jo hieman kyllästyvän aiheeseen eivätkä jaksaneet enää kunnolla keskittyä tuokioon. Tästä kuitenkin tiesin, että olin saanut heiltä riittävästi tietoa ja materiaalia näyttelyyn eikä se enää varmasti siitä muuttuisi tai lisääntyisi. Lasten toiveet olivat siis samoja liikuntamuotoja, mitä he olivat aiemmissakin tuokioissa kertoneet. Tuokion aikana selvisi kuitenkin, että lasten tietämystä päiväkodin liikuntamahdollisuuksista olisi hyvä hieman laajentaa. Tuokiossa siis selvisi, että minkälaisia kuvakortteja liikuntamuodoista tarvitsisin liikuntatuokion suunnittelutuokiota varten.

Tämä projektin osan olisin voinut suunnitella lapsille hieman innostavammaksi, jotta koko projektin mielekkyys olisi säilynyt eikä katkennut lasten mielestä tylsään haastattelutuokioon. Lasten haastattelemisessa tai vastaavan menetelmän valinnassa olisi siis selvästi kehittämisen varaa.

5.2 Sadutuksen tuotosten analysointia

Sadutustuokioissa lasten tarinoissa esiintyi myös liikunta-aiheen lisäksi usein asioita, joita lapset ympärillään näkivät tai olivat juuri kokeneet ja tehneet. Jotkut lapsista saivat myös ideoita tarinoihinsa toisten kertomista tarinoista tai valitseman pehmolelun ulkonäöstä. Tarinoissa oli myös havaittavissa samoja teemoja, kuin heidän tämän hetkessä elämässään tai leikeissään. Äiti, isä ja koti olivat mukana monissa tarinoissa.

Lasten sadut rakentuvat elämässä koetuista, kuulluista, aistituista, nähdyistä ja tehdyistä asioista sekä lapsen omasta mielikuvituksesta (Karlsson 2005, 30). Joissakin tarinoissa kertoja käytti upeasti mielikuvitustaan ja tarinaa syntyi niin nopeasti, että oli välillä pyydettyä lasta hidastamaan tahtia ehtiäkseni kirjoittamaan kaiken ylös. Kaikissa tarinoissa lapsi ei pysynyt pelkästään liikunta-aiheessa vaan mukaan tarinaan mahtui myös paljon mielikuvitusta. Seuraavana lapsen tarina, jossa on mukana mielikuvitusta, erilaisia tapoja liikkua kuten esi-

merkiksi pyöriminen ja trampoliinilla pomppiminen sekä lapsen mielenkiinnon kohteita.

Tämä on Villipytteli. Pyöriminen. Se tykkää pyöriä. Ja miekin tykkään pyöriä. Se tykkää syyvä makaronilaatikkoa. Se tykkää pyöriä metsässä. Se tykkää pyöriä tälleen. Ja sitten se rikkoutu maahan ja sitten se pyöri näin ja sitten se meni näin. Se tykkää pomppia tälleen trampoliinilla. Se tykkää mennä tälleen ja vierä näin. Se tykkää myös halata ja mie tykkään sitä halata ja sitten mie voin viiä tän kottiin. Ja sitten se on kasvanu 6-vuotiaaksi ja sitten sillä on syntymäpäivä. Sitten me mentiin tän kurpitsan kanssa hakemaan porkkanoita. Sitten me mentiin takas kotiin. (3-vuotias poika)

Joissakin tarinoissa kertoja pysyi koko ajan liikunta-aiheessa. Seuraavana on esimerkki sellaisesta tarinasta, jossa on paljon erilaisia liikkumisen tapoja, mistä voisi päätellä, että lapsi on itsekin kokeillut näitä liikkumisen muotoja ja pitänyt niistä. Lapsella on myös todennäköisesti ollut monipuolinen liikuntakasvatus sekä mahdollisuuksia harrastaa kyseisiä liikunnan muotoja.

Tän nimi on lita. Tää tykkää tehdä kuperkeikkoja ja tää osaa hyppiä yhelä jalalla. Tää tykkää myös tasuilla tömistellä. Päällään seisoa ja sitten se tykkää korvalla tehdä hienoja temppuja. Sitten se osaa tehdä takaperinkuperkeikan. Se on harrastanu maalaamaan ja se on hiihtänyt ja tanssinut, juossut, kiipeillyt, sitten se on luistellut. Sitten se on hyppinyt. Sitten se on heiluttanut häntää. Sitten se on tömistellyt. (4-vuotias tyttö)

Yhdellä osallistujista oli puheenkehityksen viivästymä, joten hän kertoi tarinan nallesta kuvakortteja käyttäen. Oli tärkeää, että myös hänelle annettiin mahdollisuus kertoa tarinaa ja olla osallisena projektissa. Hänelläkin oli paljon kerrottavaa, kun vain löytyi sopiva keino ilmaista itseä. Onnistuin antamaan hänellekin mahdollisuuden olla osallisena projektissa saada ääntään kuuluville.

Tarinoiden tarkoituksena oli osallistaa lapsia, luoda erilaista ja uutta tekemistä sekä selvittää osallistujien liikuntatietämystä ja kiinnostuksen kohteita. Jokaisen osallistujan oma tarina päättyi myös projektin loppuksi jakamaani diplomiin, jotta osallistujien vanhemmat näkivät tarinat ja saivat tietoa siitä mitä heidän lapsensa ajattelevat liikunnasta. Tarinoita päättyi myös projektin päättävään näyttelyyn.

Tarinoista oli tulkittavissa, että lapsiryhmässä on yksilöitä, joille liikunta on tuttua ja mieluisaa. Nämä lapset myös tiesivät monia tapoja liikkua. Sellaisista tarinoista oli myös pääteltävissä, että lapset pitävät liikunnasta sekä myös liikunta-aiheesta kertomisesta. Joistakin tarinoista kävi ilmi, että liikunta ei ole kaikkien lasten ensisijainen kiinnostuksen kohde. Tarinoistakin saatu tieto osoitti, että usealla lapsella on suppea liikuntatietämys. Tarinoista saatu tieto ja käsitykset ovat mielestäni hyödyllistä lasten vanhemmille sekä työntekijöille liikunnallisen kasvatuksen suunnittelun ja toteutuksen tueksi. Sadutustakin olisi voinut toteuttaa lasten kanssa yksitellen. Toisaalta lapset pitivät toisten tarinoiden kuuntelusta.

Projektista päiväkodin työntekijöille jäi käyttämäni sadutusmenetelmän malli. (Liite 8) Työntekijät voivat käyttää menetelmää lasten osallistamiseen sekä kuullakseen lasten mielipiteitä ja ajatuksia nähtyään kuinka käytin sadutusmenetelmää liikunta-aiheessa. Projektin toisena päätöksensä oli näyttely työntekijöille sekä lasten vanhemmille, jossa oli esillä lasten suusta tulleita tarinoita, käsityksiä ja vastauksia liikunnasta sekä liikuntapiirustukset.

5.3 Lasten piirustusten analysointia

Käytin sadutuksen tukena myös piirtämistä, joka voi Ruususen ym. (2005, 54–55) mukaan olla yksi sosiaalialan ohjaajan ilmaisullisten menetelmien ja sadutuksen muoto. Lapset saivat piirtää itsensä liikkumassa mieluisalla tavalla ja kertoa piirustuksestaan tarinan. Piirustukset olivat kaikki hyvin erilaisia. Niissäkin esiintyi useasti lapsen perheenjäseniä ja sukulaisia sekä kavereita, aivan niin kuin tarinoissa liikunnasta. Liikkumistapoina ja harrastuksina kuvissa oli usein samoja motorisia perustaitoja tapoina liikkua, kuin sadutustarinoissa ja haastattelun vastauksissa. Useissa kuvissa muun muassa siis juostiin, hypittiin ja käveltiin.

Joissakin kuvissa pääsi taas mielikuvitus valloilleen ja niissä ammuskeltiin pistoolilla, lyötiin miekalla ja tapettiin ihmisiä. Yhteen paperiin ilmestyi aurinko ja

yhdessä tarinaa syntyi samalla kun piirustusta paperille. Yksi lapsista piirsi itsensä hyppäämässä pituutta (kuva 5) ja kuvaili sitä näin:

Juoksen ja hyppään hiekkalaatikkoon ja mittaan pituuden. Se on pituushyppyä. Lasten pituushyppykisat.(4-vuotias poika)

Kuva 5. Lapsen tekemä piirustus pituushypystä. (Emmi Halonen 2013)

Lapsen piirtämästä pituushyppykuvasta voisi ajatella lapsen pitävän kyseisestä liikuntamuodosta. Yhden ryhmän tuokiota alustaessani ja kertoessani Elli-
elefantin kuvasta, kysyin lapsilta taas erilaisia tapoja liikkua. Silloin joku sanoi, että sängyllä ja trampoliinilla pomppiminen. Tämän ryhmän piirustuksissa oli useita kuvia sängyllä ja trampoliinilla pomppimista (kuva 6), joista yhtä kuvailtiin näin:

Isä on nukkumassa ja sitten minä alan pomppia sängyllä. (5-vuotias tyttö)

Kuva 6. Lapsen tekemä piirustus sängyllä hyppimisestä. (Emmi Halonen 2013)

Myös lasten omat muut kiinnostuksen kohteet pääsivät paperille. Kaikkia lapsia ei tässäkään tuokiossa kiinnostanut liikunta-aihe ja he piirsivät juuri tällä hetkellä heitä itseään kiinnostavia asioita paperille. Yhdessä esimerkiksi hinattiin autoja (kuva 7) ja siitä kuvasta kerrottiin näin:

Hinasin koko päivän autoja ja nyt olen menossa kotiin. (4-vuotias poika)

Kuva 7. Lapsen tekemä piirustus, jossa hinataan autoja. (Emmi Halonen 2013)

Vaikka kaikki piirustukset eivät liittyneet liikuntaan, olivat ne jokainen yhtä tärkeitä. Piirustuksista selvisi muita lasten mielenkiinnon kohteita ja se, että kaikkia ei liikunta tai siitä piirtäminen kiinnosta. Sellaiset piirustukset, joissa oli jokin liikumisen muoto, antoivat minulle tietoa siitä, miten lapset haluaisivat mahdollisesti myös päätöstuokiossa liikkua. Lisäksi piirustuksista selvisi päiväkodin työntekijöille lapsille mieluisia liikuntamuotoja, kuten pomppiminen ja pituushyppy, sekä myös muita lasten kiinnostuksen kohteita. Työntekijät voivat hyödyntää näitä piirustuksista selvinneitä asioita myös suunnitellessaan liikuntakasvatuksen toteutusta ja tehdäksään siitä mahdollisimman mielekästä ryhmänsä lapsille.

5.5 Liikuntatuokion suunnittelun ja projektin päätöksen analysointia

Oli tärkeää käydä ensimmäisenä läpi, että mitä asioita heidän päiväkodissaan voi tehdä, jotta lapsilla oli tarpeellinen tieto olemassa olevista resursseista valitakseen mieleisensä liikuntamuodot. Onnistuin hyvin jakamaan lapsille tiedon mahdollisista liikkumisen tavoista liikuntatuokiossa. Tuttujen legopalikoiden

käyttäminen ei vienyt onneksi huomiota pois valintatilanteesta, vaan lasten keskittyminen säilyi hyvin koko tuokion ajan.

Suosituimpia lasten valitsemia liikkumisen muotoja olivat: trampoliinilla pömpöily, tanssiminen, renkailla roikkuminen, tempurata, liukumäki, kiipeily, pujottelu ja kuperkeikka. Muita mieluisia olivat renkaissa hyppiminen, penkillä konttaus ja sammakoiden heittäminen. Nämä kaikki liikkumisen muodot päättyivät seuraavan päivän projektin toiseen päätökseen, liikuntatuokioon.

Tästä lasten toivomasta ja suunnittelemaasta liikuntatuokiosta jäi myös päiväkodille vinkkejä siitä, mitä lapset haluavat päiväkodin järjestämissä liikuntatuokioiden tehdä. Lapset näyttivät todella pitävän tuokiosta ja heille jäi siitä käsitys, että heidän toiveitaan, ääntään ja mielipidettään arvostetaan. Toivon, että ainakin joillekin lapsille jäi kokemus osallisuudesta ja toimijuudesta, jolloin he uskaltaisivat olla oma-aloitteisia ja aktiivisia myös muissa itseään koskevissa asioissa. Niiden lasten kohdalla, jotka eivät mahdollisesti ymmärtäneet toimijuutta toivon, että he ainakin rohkaistuivat projektin myötä jakamaan mielipiteensä muille.

Liikuntatuokiossa ja lasten valitsemisissa liikunnan muodoissa oli myös paljon perusmotorisia taitoja kehittävää toimintaa. Valtaosa lapsista kuitenkin haluaa luonnostaan tehdä niitä asioita, jotka kehittävät heidän motorisia taitojaan ja tukevat kokonaisvaltaista kehitystään.

6 Pohdinta

6.1 Tuotosten pohdintaa

Projektin tarkoituksena oli osallistaa lapsia sekä antaa lapsille kokemus osallisuudesta sekä siitä, että heitä kuunnellaan ja heistä ollaan kiinnostuneita. Pyrin projektin jokaisessa vaiheessa kertaamaan, että mitä olemme tehneet ja mikä olisi projektin päätös. Tämän tarkoituksena oli saada lapset ymmärtämään, että

projekti on heitä varten ja tuotoksesta sekä päätöksestä tulee juuri sellainen kuin he haluavat.

Projektin tavoitteet olivat teoreettisessa viitekehyksessä perusteltuja. Liikunta-aihe on monelta kannalta katsottuna erittäin tärkeä lasten kehitykselle. Tässä projektissa liikkumaan kannustaminen onnistui aikanakin positiivisia kokemuksia antavan liikuntatuokion muodossa. Osallistamisesta ja sadutuksesta kertova teoria ja tutkimukset tukevat niiden hyödyntämistä lasten varhaiskasvatuksessa ja siten myös tässä toteuttamassani päiväkodin lapsiryhmälle suunnatussa projektissa.

On vaikea arvioida, miten hyvin lapset hahmottivat projektimaisuuden tai riittikö kaikkien lasten kehitystaso ymmärtämään osallisuutta ja toimijuutta. Projektin päätöksen jälkeen kysyessäni, että mikä projektiviikolla oli kaikkein parasta, lapset huusivat yhteen ääneen, että kaikki. Tästä voisi päätellä, että lapset ainakin tykkäsivät toiminnasta ja olivat tyytyväisiä myös projektin päätökseen. Onnistuin siis projektin avulla järjestämään heille uudenlaista ja mielekästä tekemistä. Lasten osallistaminen onnistui niin, että heidän äänensä pääsi kuuluville ja myös näkyville.

Projektissa lasten osallistamisvaiheessa oli yhtenä tavoitteena pyrkimys innostaa lapsia liikkumaan, jotta voisin mahdollistaa lasten kiinnostuksen heräämisen liikuntaan jo varhaislapsuudessa. Antamalla heille mahdollisuuden ilmaista omat mielipiteensä ja toiveensa liikuntatuokion suunnittelussa osallistin heitä aktiiviseen toimijuuteen. Kun lapset saivat osallistua tuokion suunnitteluun, toiminta oli heille mielekästä ja myös kehitystason mukaista. Lapsilla oli mahdollisuus saada mieluisia ja positiivisia kokemuksia itse suunnittelemastaan liikuntatuokiosta. Liikuntatuokion suunnittelu ja toteutus oli onnistunut osoitus siitä, että lapset voivat vaikuttaa asioihinsa.

Liikunnan valitseminen osallistamisen kohteeksi oli teoreettisen perustelun lisäksi hyvä valinta siksi, että se vaikuttaa lasten kokonaisvaltaiseen kehitykseen, josta lasten päivähoitoa koskevassa laissa on myös määrätty. Lisäksi olen itse hyvin liikunnallinen ja olen suorittanut Erityisryhmien liikunnanohjaajan koulu-

tuksen. Pystyin hyödyntämään tässä projektissa koulutuksessani opittuja liikunnan ohjaamistaitojani. Pystyin erinomaisesti yhdistämään omat aiemmat kiinnostuksen kohteet sekä sosiaalialan opinnoissa oppimiani asioita.

Sain koko projektista hyvää palautetta päiväkodin työntekijöiltä. Koin myös ohjaajana, että projektin tuotokset ja projekti kokonaisuudessaan onnistuivat ja vastasivat asettamiani tavoitteita. Toinen tuotoksista, liikuntatuokio olikin oikein onnistunut ja myös lapset antoivat positiivista palautetta. He olivat innoissaan koko tuokion ajan ja nauroivat iloisesti. He jaksoivat hyvin kuunnella ohjeita ja keskittyivät tekemään ohjeiden mukaisesti. Myös näyttely oli onnistunut, mutta sen arvoa projektin tuotoksena olisi voinut korostaa enemmän. Nyt tuntui, että näyttely ei tavoittanut vanhempia riittävästi. Siitä huolimatta päiväkodin työntekijät ja valtaosa vanhemmista saivat näyttelyn avulla tietoa siitä, millainen yleiskäsitys 3–5-vuotiailla lapsilla on liikunnasta sekä millainen kiinnostus lapsilla on liikunta-aihetta kohtaan. Lisäksi he saivat tietoa ikäryhmän välisistä käsityseroista ja voivat pohtia, tulisiko lasten liikuntakasvatukseen kiinnittää tarkempaa huomiota.

6.2 Menetelmien valinnan ja toteutuksen onnistuminen

Projektissa oli tavoitteena selvittää lasten ajatuksia liikunnasta sekä osallistaa lapsia projektin päättävän liikuntatuokion suunnitteluun ja antaa lapsille kokemus äänensä kuuluville saamisesta ja osallisuudesta. Menetelminä lasten ajatusten selvittämiseen oli haastattelu ja sadutus. Lasten liikuntakäsityksen selvittäminen projektin aluksi oli tärkeä minulle projektin jatkon kannalta. Haastatteleamalla lapsia sain myös materiaalia projektin päättävään näyttelyyn, joka oli tarkoitettu lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille havainnollistamaan lasten käsitystä liikunnasta.

Haastattelemisen oli haastavaa ja lapsia oli vaikea motivoida siihen. Tällöin myös lasten osallistamisen tarkoitus tuntui hämärtyvän kannustaessani lapsia toimintaan, joka ei ollut heille niin mieluista.

Koska kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyöprojekti, jossa lasten vastaukset olivat kaikki yhtä arvokkaita ja tärkeitä, ei tällöin vastausten laadulla ollut sinänsä merkitystä. Vastausten tarkoituksena oli nimenomaan ilmentää sellaisenaan lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille lasten käsitystä ja mielipidettä kysytyistä asioista.

Sadutuksen tarkoitus oli olla mielekästä toimintaa lapsille. Osallistin heitä saduttamalla tuottamaan tietoa liikuntakäsityksestään sekä osaksi selvittääkseni heidän liikuntatottumuksiaan ja toiveitaan. Päädyin selvittämään laajemmin lasten ajatuksia liikunnasta haastattelun lisäksi sadutusmenetelmän avulla myös juuri siitä syystä, että koin lasten haastattelemisen hieman haasteellisena tapana innostaa lapsia osallistumaan ja liikunta-aiheeseen. Osallisuuden kokemuksen sekä mielekkään tekemisen tavoitteen saavuttaminen ei myöskään olisi varmasti mahdollistunut pelkän haastattelun avulla. Huomasin lasten pitävän toiminnasta, johon liittyi heidän osallistamistaan ja saduttamista. Onnistuin lasten osallistamisessa projektiin paremmin saduttamalla kuin haastattelemalla.

Sadutusmenetelmä oli onnistunut valinta osallistaa lapsia ja selvittää mitä he ajattelevat liikunnasta. Lapset näyttivät pitävän todella paljon satujen keksimisestä ja kertomisesta. He jaksoivat myös yllättävän hyvin kuunnella toistensa satuja ja kertomuksia. Projektin kolmannen tuokion aikana, joka oli myös haastattelua, kuitenkin huomasin lapsissa pientä kyllästymistä aiheeseen. Tämä tuokio oli mielestäni tarpeellinen juuri siitä syystä, koska tuokion aikana selvisi myös, että minkälaisia lajeja ja liikkumisen tapoja tarvitsin seuraavan päivän projektin päätöksen eli liikuntatuokion suunnittelemiseen lasten kanssa. Lasten osallistamisessa on kuitenkin kyse vapaaehtoisuudesta, jolloin toiminnan tulisi olla niin mieluista, että lapset ovat motivoituneita osallistumaan siihen.

Lisäksi tapa, jolla pyysin lapsia valitsemaan toiveensa projektin päättävän liikuntatuokion suunnittelussa, oli mielestäni onnistunut. Lisäsin hieman lasten tietoutta siitä, mitä liikuntalajeja on olemassa sekä varmistin, että heillä on riittävästi tietoa mahdollisuuksista liikkumisen resursseista päiväkodissa. Legopalikatkin toimivat hyvin valintatilanteessa merkinä mieluisista liikkumisen tavoista.

6.3 Eettisyys ja luotettavuus

Projektin aikana oli tärkeää, että lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille lupaamani anonymiteetti säilyi koko ajan. Ainoastaan jokaisen lapsen omille vanhemmille kävi ilmi, että mitkä tarinat ja kuvat olivat heidän lapsena. Näytellyssä käytin lasten tarinoita ja piirustuksia niin, että niiden kertojat tai tekijät eivät selvinneet yleisölle.

Koko projektin ajan oli tärkeää pitää lasten kertomuksia ja vastauksia oikeina ja olla aidosti kiinnostunut, siitä mitä he haluavat sanoa kuten saduttaessa kuuluu tehdä. Kertomusten tai vastausten ohjaileminen johonkin suuntaan olisi varmasti antanut lapselle sellaisen kuvan, että hänen kertomuksensa tai vastauksensa on jotenkin huono. Oli tärkeää kirjoittaa lasten kertomukset ja vastaukset juuri sellaisenaan kuin lapset ne sanoivat. Myös tarinoiden ääneen lukeminen lapsille tuntui olevan heille tärkeää ja merkityksellistä ja he pitivät siitä, että muut lapset olivat kuulemassa heidän tarinansa.

Ohjaajana oli tärkeää antaa jokaiselle projektin osallistujalle tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ja tuoda ääntään kuuluville juuri sen verran kuin lapsi itse halusi. Jokaisen lapsen kuuleminen oli yhtä tärkeää ja jokaisella oli yhtä tärkeää sanottavaa. Myös lapselle, joka ei puheen kehityksen viivästymän vuoksi kyennyt muodostamaan lauseita vaan kertoi tarinaansa kuvia osoittamalla ja aikuisen tuella, oli tärkeää mahdollistaa osallistuminen ja onnistuin siinäkin hyvin.

Lasten osallistaminen saduttamalla oli mielestäni hyvä menetelmä selvittää lasten ajatuksia. Koska sadutuksen tarkoituksena ei ole arvioida lasten tarinoita, saivat lapset äänensä ja ajatuksensa kuuluville siitä syystä juuri sellaisena kuin he ne sanoivat. Haastattelun vastauksia en myöskään ruvennut muuttelamaan, sillä tarkoituksena oli selvittää tässäkin projektin vaiheessa lasten aitoa ääntä ja ajatusta. Mielestäni lasten vastausten muuttaminen olisi voinut muuttaa heidän tarinaansa ja käsitystään. Näin tarinat pysyivät alkuperäisessä muodossaan ja lapset saivat juuri heidän oman äänensä esille ja kuuluviin.

Lasten tarinat ja vastaukset olivat myös jokainen yhtä tärkeitä projektin päätöksen ja tuotoksen kannalta. Tarinoissa ja tuotoksissa oli paljon lasten ääntä juuri sellaisena kuin lapset sen halusivat sanoa tai sellaisena kuin he jonkin asian käsittivät. Vastaukset olivat näin ollen aitoja ja antoivat oikean käsityksen lapsen tavasta ajatella liikunnasta. Jokainen näyttelyn nähnyt voi itse pohtia lasten käsitysten ja tarinoiden merkitystä.

6.4 Oma ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön aloittamiseen asti kamppailin liikunnanohjaajan ammatti-identiteetin muuttamisesta sosionomin ammatti-identiteettiin. Ymmärsin kuitenkin projektin edetessä, että ammatillisesti on mahdollista hyödyntää ja sovittaa molemmat koulutukset yhteen. Havaitsin, että liikunta on erittäin tärkeä asia lasten kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Projektin aikana ymmärsin myös, että liikunta ei ole kaikille lapsille niin mieluisa ja luonnollinen tapa toimia. Näiden lasten kanssa on ohjaajana syytä pohtia vaihtoehtoisten menetelmien ja lähestymistavan käyttöä, jotta hekin saavat varmasti osallisuuden tunteen. Haastattelun käytöstä opin, että se on lasten kanssa haastavaa ja joku toinen tiedonkeruu menetelmä voisi toimia paremmin.

Sadutusmenetelmän käyttäminen projektissa kasvatti hyvin paljon ammatillisesti. Sen avulla pääsin kuulemaan ja oppimaan lasten tavasta ajatella ja toimia. Huomasin sen myös erittäin hyväksi lasten osallistamisen keinoksi ja tulen käyttämään menetelmää varmasti myös jatkossa. Lisäksi koko projekti ja sen aikana tapahtunut lasten ohjaaminen antoi hyvää kokemusta varhaiskasvatuksessa tehtävään työhön sekä valmistumisen jälkeiselle uralle sosiaalialan ammattilaisena.

6.5 Liikuntaprojektin jatkumahdollisuudet

Tämänkaltainen projektityöskentely sadutusmenetelmää käyttäen onnistuu myös monen muun aiheen kanssa. Tässä lapsiryhmässä sadutusmenetelmän käyttö onnistuu tämän projektin jälkeen varmasti erityisen hyvin. Lisäksi selvittämäni lasten tietämys ja ajatukset liikunnasta viestivät, onko lasten liikuntatietämystä tarvetta lisätä tai syventää jotenkin. Projektin päättäneestä näyttelystä voi päätellä, että joidenkin lasten liikuntatietämys on selkeästi suppea. Lasten liikuntatietämyksen lisääminen eri menetelmillä on mielenkiintoinen aihe tutkimukselle tai projektille sosiaali- ja terveysalalla. Seuraavaksi voisi myös selvittää esimerkiksi päiväkodin henkilökunnan liikuntatietämystä ja sitä, onko siinä kehittämisen varaa. Tällä tavoin voisi selvittää, kokevatko päiväkodin työntekijät tarvitsevansa jonkinlaista lisäkoulutusta tai ideoita liikuntakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa.

Lisäksi päiväkodin työntekijät saavat lasten tarinoista halutessaan ideoita liikuntakasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Vanhemmat saivat käsitystä siitä, mitä heidän lapsensa ajattelee liikunnasta. Toivon että he mahdollistavat lapsilleen liikuntamahdollisuuksia myös kotona, jotta lasten kiinnostus liikuntaan lisääntyisi tai säilyisi. Vanhemmille voisi myös tehdä kyselyn siitä, miten he kokevat päiväkodin liikuntakasvatuksen ja mitä toiveita heillä olisi sen suhteen. Projektin toteuttaminen oli hyvin antoisa kokemus minulle ja uskon sen olleen sitä myös osallistuneille lapsille, heidän vanhemmilleen sekä päiväkodin työntekijöille.

Tämänkaltaisen projektin toteutus toimii erinomaisesti toiminnallisena opinnäytetyöprosessina sekä ammatillisen kasvun mahdollistajana. Lisäksi lasten parissa toteutettu opinnäytetyöprojekti on erittäin käytännönläheinen. Se antaa sionomiopiskelijalle hyvät valmiudet työskennellä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa.

Lähteet

- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991.
- Heikinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. 2007. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Jyväskylä : WSOY.
- Jaakola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Liikuntapedagogikka. Juva: PS-kustannus.
- Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia kuperkeikkakyydissä. Saarijärvi: Gummerrus.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: Ps-kustannus.
- Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laki lasten päivähoitosta 36/1973.
- Numminen, P., Vuori, I., Koivumäki, K., Koski, P., Rusko, H., Pekkala, J., Oja, P., Vuolle, P., Mertaniemi, M., Puronaho, K. & Näsi, J. 1994. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu, Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Jyväskylä: LIKES.
- Oranen, M. 2013. Lasten osallisuus. Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>. 6.3.2013.
- Paananen, S. 2006. Pro gradu-tutkielma. Lasten hyvinvointia edistävä arki päivähoitossa. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18202/URN_NBN_fi_jyu-2006395.pdf?sequence=1. 6.3.2013.
- Ruusunen, T. Ranne, K., Sankari, A. & Rouhiainen-Valo, T., 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: SPOY.
- Ruoppila, I., Hujala E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä : Gummerrus.
- STAKES 2005. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. 30.9.2013.

- Stensvall, E. & Seppälä, U. 2008. Talo lapsia varten : Lasten osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.
http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_p_aivakodissa.pdf. 6.3.2013.
- Tiira, K. 2000. Pro gradu-tutkielma. Yhteistä kieltä etsimässä. Pienten lasten osallisuuden lisäämisestä vesiprojektissa. Helsingin yliopisto.
http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Tutkimus/Kirsi_Tiiran_gradu.pdf. 6.3.2012.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Ohjaajan opas. Helsinki & Lahti: Tammi.

Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Lasten osallistuminen päiväkodin liikentarkastuksen suunnitteluun sadutuksen- menetelmällä

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Tutkimuksen:

a) kohde/kohdejoukko:

b) aineiston keruumenetelmä: sadutus ja osallistuminen

c) aineiston keruun ajankohta: 20.5-24.5.2013

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Miia Pasanen

Kirsi Lindlöf

Työelämäohjaaja:

~~Outi~~ Outi Juvonen

Myönnän tutkimusluvan

Joensuussa 23.4.2013

Päivi Kiiski

10/4/2013

Emmi Halonen

Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIAOTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Joensuun kaupunki
Toimeksiantajan edustaja:	Outi Juvonen Päivähoidon johtaja 'Päivi Liiski' Päivähoito
Osoite:	Niskakatu 7, 86100 JOENSUU
Puhelinnumero:	050 356 5480
Sähköposti:	paivi.liiski@jns.fi
Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan ko
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1001248 Emmi Halonen
Puhelinnumero:	050 3721587
Sähköposti:	emmi.k.halonen@edu.karelia.fi
Toimeksiantajan sitoumukset	
Opiskelijan sitoumukset	
Opiskelijaa sitoo vartiovelvollisuus ja opiskelijan tulee vastata kaikista mahdollisista tutkimukseen liittyvistä kustannuksista.	
Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Miia Pasanen Kirsi Lindlöf
Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	
Allekirjoitukset	
Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvitys
Joensuu 10.4.2013	Emmi Halonen Emmi Halonen
Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvitys
Joensuu 23.4.2013	'Päivi Liiski', Päivi Liiski Päivähoidon johtaja

Kirje osallistujien vanhemmille

Hei te ryhmän vanhemmat!

Olen kolmannen vuoden sosiaalian opiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta ja tulen tekemään opinnäytetyötäni _____ päiväkotiin kevään 2013 aikana. Opinnäytetyöni tarkoituksena on osallistaa lapsia sadutusmenetelmällä ryhmän liikuntakasvatuksen toteutuksen suunniteluun.

Sadutuksessa lapset saavat kertoa omia satujaan itse valitsemastaan aiheesta ja tässä tapauksessa myös liikuntaan ja liikuntakasvatukseen liittyen. Yksi toimintatuokio sisältää myös aiheeseen liittyvää maalaamista/piirtämistä sekä omasta teoksesta kertomista. Lopuksi suunnittelemme yhdessä lasten kanssa liikuntapäivän, jossa on lasten toivomaa liikunnallista toimintaa.

Tavoitteena on antaa lapsille kokemus osallisuudesta sekä äänen kuuluville saamisesta pienen projektin merkeissä. Päiväkodille prosessista on tarkoitus jäädä lasten sadut ja teokset, joista mahdollisesti löytyy uusia ideoita liikuntakasvatuksen suunnitteluun. Opinnäytetyöhöni dokumentoin projektista kuitenkin täysin nimettömästi, eikä lasten nimiä julkaista missään vaiheessa.

Ystävällisin terveisin,

Emmi Halonen

Pyytäisin vielä suostumustanne siihen, että lapsenne saa osallistua tähän projektiin.

Lapsen nimi: _____ Saa osallistua _____ Ei saa osallistua _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys _____

Palautus ryhmän työntekijälle! ☺

Elli-Elefantin liikuntatarina

Tässä on Elli-Elefantti. Elli on 5-vuotias ja tykkää harrastaa paljon liikuntaa. Ellin lempi liikuntaharrastus on jalkapallo. Elli asuukin äidin ja isän kanssa ihan lähellä jalkapallo kenttää. Elli käy kentällä pelaamassa jalkapalloa melkein joka päivä, paitsi silloin jos on ukkosta ja sataa kaatamalla.

Talvella jalkapallokenttä on lumen peitossa, eikä siinä voi silloin pelata. Talvisin Elli käy sirkuskoulussa, jossa harjoitellaan paljon erilaisia temppuja. Elli on todella taitava trapetsilla kävelijä, sillä hänellä on hyvä tasapaino.

Ellillä on myös paljon ystäviä, jotka tykkäävät harrastaa liikuntaa. Saku-sammakko pitää uimisesta ja Pekka-paviaani pitää kiipeilystä ja metsissä retkeilystä.

Elli-elefantin liikuntapiirustus

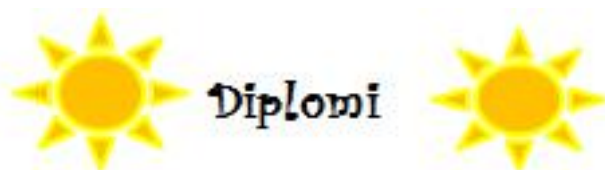
Tässä Elli-elefantti harrastaa lempi harrastustaan, jalkapalloa. Mikä on sinun lempi harrastuksesi tai kuinka sinä tykkäät liikkua?

Elli-elefantin päiväkodin liikuntatarina

Elli-elefantti käy Hippolan päiväkotia, jossa Elli pitää kaikkein eniten liikunta- ja jumppatuokioista. Ellin päiväkodissa on hieno jumppasali, jossa Ellin ryhmä, eli Hyppysset, käyvät jumppaamassa ainakin kerran viikossa. Joskus he liikkuvat myös ulkona ja tekevät retkiä metsään tai pelailevat erilaisia pelejä päiväkodin pihalla.

Diplomi

On osallistunut Elli-efanttin liikuntasprojektiin 20-25.5.2013.

Projekti oli osa Karelia-Ammattikorkeakoulun
sosiaalialanopiskelija Emmi Helosen opinnäytetyötä.

Projektin tarkoituksena oli selvittää sedutus-menetelmällä
lasten ajatuksia liikunnasta sekä järjestää lapsille heidän
toiveidensa mukainen liikuntatuokio.

Sadutusmenetelmän malli

”Sadutusmenetelmässä työntekijä, vanhempi tai ystävä sanoo lapselle, lapsiryhmälle taika aikuiselle: *Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinan, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.*” (Karlsson 2005, 116).